

Prognoza oddziaływania na środowisko

„Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014”

Wykonawca:

Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o.o.

Biuro: Białystok, ul. Św. Rocha 5 lok. 202

Telefon / fax: (085) 744 54 98

e-mail: izr@izr.pl, www.isr.pl

Białystok, 2011

Spis treści:

I. WPROWADZENIE.....	3
II. ZAWARTOŚĆ, GŁÓWNE CELE PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEGO POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI.....	3
III. METODY ZASTOSOWANE PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY.....	29
IV. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚĆ JEJ PRZEPROWADZANIA.....	30
V. ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA.....	31
VI. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	45
VII. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU.....	46
VIII. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	50
IX. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE ORAZ ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE I KOMPENSUJĄCE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIE.....	55
X. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO	61
XI. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.....	61

I. WPROWADZENIE

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu *Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014* została opracowana na zlecenie Urzędu Gminy Gródek przez Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o.o. z siedzibą w Białymstoku.

Zgodnie z art. 47 *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) Wójt Gminy Gródek, jako organ opracowujący projekt *Programu*, uzgodnił z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym, konieczność przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Opracowanie prognozy ma na celu przede wszystkim ocenę środowiskowych skutków realizacji przewidzianych w *Programie* zamierzeń. Prognoza oddziaływania na środowisko jest formą służącą weryfikacji ustaleń projektów dokumentów, z punktu widzenia ich zgodności z priorytetami środowiskowymi Unii Europejskiej, zapisami *Polityki Ekologicznej Państwa*, z ustaleniami dokumentów przyjętych przez wojewódzkie i powiatowe władze samorządowe oraz międzynarodowymi zobowiązaniami Polski.

II. ZAWARTOŚĆ, GŁÓWNE CELE PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEGO POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI

W celu realizacji *Polityki Ekologicznej Państwa* na poziomie lokalnym, organ wykonawczy gminy zobligowany jest do sporządzania gminnego programu ochrony środowiska (art.17 *Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) i jego aktualizacji co 4 lata.

Projekt *Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014* jest kolejnym tego typu dokumentem opracowanym w odniesieniu do Gminy Gródek. Przewidziane w projekcie *Programu* działania obejmują lata 2011-2014.

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju gminy. Określa także priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych. *Program* obejmuje szereg zagadnień merytorycznych, a w tym: ochronę środowiska przyrodniczego, gospodarkę leśną, gospodarkę wodną,

ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami, kwestie bezpieczeństwa ekologicznego, kształtowania świadomości ekologicznej oraz propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.

W opracowaniu dokonano oceny aktualnego stanu środowiska na terenie gminy, w oparciu o którą przeprowadzono analizę SWOT. Następnie określono cele nadrzędny, cele strategiczne (długoterminowe) oraz krótkoterminowe. Ponadto wskazano zadania inwestycyjne, których realizacja ma się przyczynić do osiągnięcia wytyczonych celów. W *Programie* ujęto także zagadnienia z zakresu monitoringu realizacji powziętych ustaleń oraz z zakresu zarządzania *Programem*.

Głównym celem *Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014* jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju gminy, która ma być realizacją dokumentów na poszczególnych szczeblach:

➤ krajowym:

- ✓ *Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016,*
- ✓ *Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej,*
- ✓ *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013,*
- ✓ *Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz program działań na lata 2007-2013,*
- ✓ *Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych 2010 (aktualizacja)*
- ✓ *Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010,*
- ✓ *Polityka Leśna Państwa (Krajowy Program Zwiększania Lesistości),*
- ✓ *Polityka wodna państwa do roku 2030 (projekt),*
- ✓ *Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032;*

➤ regionalnym:

- ✓ *Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010,*
- ✓ *Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2009-2012,*
- ✓ *Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa podlaskiego,*
- ✓ *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego,*

➤ lokalnym:

- ✓ *Program Ochrony Środowiska Powiatu Białostockiego,*
- ✓ *Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Białostockiego,*
- ✓ *Studium kierunków i zagospodarowania przestrzennego Gminy Gródek,*

Założenia przyjęte w *Programie Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014* są zgodne i wynikają z powyższych dokumentów.

➤ **Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016.**

Podstawą prawną do opracowania dokumentu jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska*.

Polska, będąc członkiem Unii Europejskiej od 1 maja 2004 roku, jest zobligowana do implementacji prawodawstwa unijnego do polskiego systemu prawnego. Powoduje to wiele trudnych do wypełnienia zobowiązań między innymi w zakresie ochrony środowiska.

Polityka Ekologiczna Państwa wyznacza siedem głównych działań systemowych z następującymi celami średniookresowymi do 2016 roku:

- **uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych** - „...*Projekty dokumentów strategicznych wszystkich sektorów gospodarki będą, zgodnie z obowiązującym w tym zakresie prawem, poddawane procedurze oceny oddziaływania na środowisko i wyniki tej oceny będą uwzględniane w ostatecznych wersjach tych dokumentów*”,
- **aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska** – „... *Uruchomienie takich mechanizmów prawnych, ekonomicznych i edukacyjnych, które prowadziłyby do rozwoju proekologicznej produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego*”,
- **zarządzanie środowiskiem** – „*Celem podstawowym jest jak najszerze przystępowanie do systemu EMAS, rozpowszechnianie wiedzy wśród społeczeństwa o tym systemie i tworzenie korzyści ekonomicznych dla firm i instytucji będących w systemie*”,
- **udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska** – „*Głównym celem jest podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, zgodnie z zasadą - myśl globalnie, działaj lokalnie*”,
- **rozwój badań i postęp** – „*Głównym celem jest zwiększenie roli polskich placówek badawczych we wdrażaniu ekoinnowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska oraz doprowadzenie do zadowalającego stanu systemu monitoringu środowiska*”,
- **odpowiedzialność za szkody w środowisku** – „*Celem polityki ekologicznej jest stworzenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody. W przypadku wystąpienia szkody w środowisku koszty naprawy muszą w pełni ponieść jej sprawcy*”,
- **aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym** – „...*Konieczne przywrócenie właściwej roli planowania przestrzennego na obszarze całego kraju, w szczególności dotyczy to miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które powinny być podstawą lokalizacji nowych inwestycji*.

W *Polityce Ekologicznej Państwa* dużo uwagi poświęcono **ochronie przyrody**. Celem działań powinno być zachowanie różnorodności biologicznej przyrody polskiej z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju.

Główne działania do roku 2012 to przede wszystkim:

- dokończenie inwentaryzacji i waloryzacji różnorodności Polski, szczególnie na obszarach, na których planowane są inwestycje infrastrukturalne przewidziane do współfinansowania min. ze środków POIiŚ 2007-2013,
- egzekwowanie wymogów ochrony środowiska w miejscowych planach przestrzennego zagospodarowania oraz rygorystyczne przestrzeganie zasad ochrony środowiska,
- wypracowanie skutecznych metod ochrony cennych przyrodniczo zadrzewień przydrożnych oraz zieleni miejskiej,
- kontynuacja tworzenia krajowej sieci obszarów chronionych,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz prowadzenie akcji edukacyjnych wśród społeczeństwa.

Ważnym elementem *Polityki Ekologicznej Państwa* jest **ochrona lasów** i ich zrównoważony rozwój. Celem działań powinno być kontynuowanie racjonalnego użytkowania zasobów leśnych poprzez kształtowanie odpowiedniej struktury gatunkowej i wiekowej lasów z zachowaniem bogactwa biologicznego.

Podstawowe działania do 2012 roku to m.in.:

- realizacja przez Lasy Państwowe „Krajowego programu zwiększenia lesistości”,
- dostosowanie gospodarki leśnej do wymogów wynikających z ochrony sieci obszarów Natura 2000,
- dostosowanie składu gatunkowego lasów do siedlisk i zwiększenie różnorodności genetycznej i gatunkowej biocenoz leśnych,
- rozbudowa funkcji leśnych banków genów oraz wprowadzenie alternatywnego systemu certyfikacji lasów.

Obecny stan **gospodarki wodnej** w Polsce wymaga gruntownej reformy. *Polityka Ekologiczna Państwa* wskazuje główny cel działań - uchronienie gospodarki narodowej od deficytów wody, zabezpieczenie rejonów kraju przed skutkami powodzi oraz zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej.

Podstawowe działania do 2012 roku to:

- przyjęcie do realizacji Narodowej Strategii Gospodarowania Wodami do roku 2030 (z uwzględnieniem etapu 2015 r.), która wskazywałaby m.in. na:

- stopniowe wprowadzenie odpłatności przez użytkowników wód za korzystanie z zasobów wodnych, z uwzględnieniem oddziaływania na środowisko,
- pełne dostosowanie prawa polskiego do prawa UE,
- przygotowanie oceny ryzyka powodziowego, która wskazywała będzie obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi, dla których należało będzie do 2013 r. opracować mapy zagrożenia i mapy ryzyka powodziowego,
- rozwój tzw. małej retencji wody przy wsparciu finansowym z programów UE,
- realizacja projektów z środków Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” (priorytet III), mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki kraju oraz ochrony przed powodzią,
- modernizacja systemów melioracyjnych przez zaopatrzenie ich w urządzenia piętrzące wodę, umożliwiające sterowanie odpływem,
- dokończenie systemu monitorowania terenów osuwiskowych,
- rozpoczęcie realizacji ochrony głównych zbiorników wód podziemnych,

Głównym celem ochrony **powierzchni ziemi** w Polsce będzie rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych oraz zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych.

Podstawowe działania do 2012 roku to m.in.:

- opracowanie krajowej strategii ochrony gleb, w tym walki z ich zakwaszeniem,
- promocja rolnictwa ekologicznego i rolnictwa integrowanego,
- waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji zdrowej żywności oraz promocja takiej żywności.

Polityka Ekologiczna Państwa wskazuje główny cel działań związanych z prawidłowym gospodarowaniem **zasobami geologicznymi**. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi powinno prowadzić do ochrony zasobów kopalin i wykorzystania środowiska geologicznego dla celów produkcyjnych.

Podstawowe działania do 2012 roku to m.in.:

- ułatwienia dla przedsiębiorstw prowadzących prace poszukiwawczo-rozpoznawcze przez uchwalenie nowego prawa geologicznego i górniczego,
- ułatwienia w dostępie do map i danych geologicznych,

- tworzenie stanowisk dokumentacyjnych i geoparków w celu prawnej ochrony dziedzictwa geologicznego Polski oraz inwentaryzacja stanowisk geologicznych i utworzenie ich centralnego rejestru,
- zakończenie prac nad systemem osłony przeciwsuwiskowej SOPO i utworzenie centralnego rejestru osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi,
- prowadzenie polityki koncesyjnej mającej na celu zwiększenie udokumentowania złóż surowców energetycznych z jednoczesnym promowaniem nowych technologii pozyskiwania energii ze złóż, zwłaszcza węgla, w celu minimalizowania negatywnego wpływu na środowisko dotychczasowego sposobu eksploatacji.

Polityka Ekologiczna Państwa wskazuje na zagrożenia oraz określa cele i działania mające na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, zdrowia ludzkiego czy też bezpieczeństwa ekologicznego. Jednym z podstawowych celów w obszarze **zdrowia środowiskowego** jest dalsza poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców w wyniku wspólnych działań sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia oraz skuteczny nadzór nad wszystkimi w kraju instalacjami będącymi potencjalnymi źródłami awarii przemysłowych powodujących zanieczyszczenie środowiska.

Podstawowe działania do 2012 roku to m.in.:

- zbierania i udostępniania informacji na temat zagrożeń dla zdrowia społeczeństwa,
- opracowania zasad analizy ryzyka zdrowotnego dla procedur związanych z dopuszczaniem inwestycji do realizacji,
- poprawy funkcjonowania państwowego monitoringu środowiska i monitoringu sanitarnego przez poprawę technicznego wyposażenia służb kontrolnych w nowoczesny sprzęt oraz sieci alarmowe,
- wspólnych działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej i Inspekcji Środowiska w celu poprawy jakości wody pitnej,
- doposażenie straży pożarnej w sprzęt do ratownictwa chemiczno-ekologicznego oraz sporządzanie wojewódzkich i powiatowych planów zarządzania ryzykiem wystąpienia awarii.

Polityka Ekologiczna Państwa wskazuje główny cel działań związanych z **poprawą jakości powietrza** jako:

- spełnienie przez Polskę zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego oraz z następujących dyrektyw unijnych:
 - **dyrektywa LCP** - emisja z dużych źródeł energii, o mocy powyżej 50 MWc, już w 2008 r. nie powinna być wyższa niż 454 tys. ton dla SO₂ i 254 tys. ton

dla NO_x, w 2010 r. dla SO₂ - 426 tys., dla NO_x - 251 tys. ton, a w roku 2012 dla SO₂ - 358 tys. ton, dla NO_x - 239 tys. Ton,

- o **dyrektywa CAFE** - dotyczące pyłu drobnego o granulacji 10 mikrometrów (PM10) oraz 2,5 mikrometra (PM 2,5);

- całkowitą likwidację emisji substancji niszczących warstwę ozonową przez wycofanie ich z obrotu i stosowania na terytorium Polski.

Powyższe cele będą realizowane m.in. poprzez następujące działania:

- dalsza redukcja emisji SO₂, NO_x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii,
- możliwie szybkie uchwalenie nowej polityki energetycznej Polski do 2030 r.,
- modernizacja systemu energetycznego,
- gazyfikacja węgla (w tym gazyfikacja podziemna),
- opracowanie i wdrożenie przez właściwych marszałków województw programów naprawczych w 161 strefach miejskich, w których notuje się przekroczenia standardów dla pyłu drobnego PM10 i PM2,5 zawartych w Dyrektywie CAFE.

Głównym celem opisanym w *Polityce Ekologicznej Państwa* w zakresie **ochrony zasobów wodnych** jest utrzymanie lub osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód, w tym również zachowanie i przywracanie ciągłości ekologicznej cieków. Do końca 2015 roku Polska powinna osiągnąć 75% redukcję całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych, kończąc program budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych dla wszystkich aglomeracji powyżej 2 000 RLM.

Podstawowe działania do 2012 roku to m.in.:

- budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów dla wszystkich aglomeracji powyżej 15 000 RLM oraz rozbudowa dla nich sieci kanalizacyjnych,
- uruchomienie działań zapisanych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy w Polsce oraz w programie wodno-środowiskowym kraju,
- realizacja programów działań na obszarach szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego,
- wyposażenie zakładów sektora rolno-spożywczego w wysokosprawne oczyszczalnie ścieków,
- wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe,
- ustanowienie obszarów ochronnych dla głównych zbiorników wód podziemnych oraz stref ochrony ujęć wód podziemnych,

- wdrożenie do praktyki najbardziej skutecznych i ekonomicznie opłacalnych metod odzysku osadów ściekowych z dużych oczyszczalni ścieków.

Polityka Ekologiczna Państwa wskazuje jednoznacznie na zły stan **gospodarki odpadami**, zwłaszcza odpadami komunalnymi.

Głównymi celami działań na najbliższe lata powinno być:

- zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska,
- zamknięcie wszystkich składowisk, które nie spełniają standardów UE i ich rekultywacja,
- eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów,
- takie zorganizowanie systemu preselekcji sortowania i odzysku odpadów komunalnych, aby na składowiska nie trafiało ich więcej niż 50% w stosunku do odpadów wytworzonych w gospodarstwach domowych.

Powyższe cele będą realizowane m.in. poprzez następujące działania:

- reforma obecnego systemu zbierania i odzysku odpadów komunalnych w gminach, dająca władzom samorządowym znacznie większe uprawnienia w zarządzaniu i kontrolowaniu systemu,
- zwiększenie stawek opłat za składowanie odpadów zmieszanych biodegradowalnych oraz odpadów, które można poddać procesom odzysku,
- wprowadzenie rozwiązań poprawiających skuteczność systemu recyklingu wyeksploatowanych pojazdów,
- realizacja projektów dotyczących redukcji ilości składowanych odpadów komunalnych i zwiększenia udziału odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi i unieszkodliwieniu,
- intensyfikacja edukacji ekologicznej promującej minimalizację powstawania odpadów (np. opakowań, toreb foliowych) i ich preselekcję w gospodarstwach domowych,
- dokończenie akcji likwidacji mogilników, zawierających przeterminowane środki ochrony roślin i inne odpady niebezpieczne oraz akcji eliminacji PCB z transformatorów i kondensatorów.

Ochrona przed nadmiernym hałasem oraz przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych – to jeden z priorytetów *Polityki Ekologicznej Państwa*. Jako główny cel działań wskazuje się dokonanie wiarygodnej oceny narażania społeczeństwa na ponadnormatywny hałas oraz na nadmierne oddziaływanie pól elektromagnetycznych wraz z podjęciem kroków do zmniejszenia tego zagrożenia tam, gdzie jest ono największe.

Wśród działań wymienia się:

- sporządzenie map akustycznych dla miast powyżej 100 tys. mieszkańców oraz dla dróg krajowych i lotnisk,
- opracowanie procedur zapewniających bezpieczną lokalizację źródeł pól elektromagnetycznych.

Polityka Ekologiczna Państwa odnosi się również do **substancji chemicznych** w środowisku i jako główny cel wskazuje stworzenie efektywnego systemu nadzoru nad substancjami chemicznymi dopuszczonymi na rynek, zgodnego z zasadami Rozporządzenia REACH.

Przewiduje się, że nakłady potrzebne na realizację celów polityki ekologicznej w okresie 2009-2012 będą kształtować się następująco:

- ochrona powietrza atmosferycznego – 19,3 mld zł,
- ochrona wód i gospodarki wodnej – 36,1 mld zł,
- gospodarka odpadami – 6,7 mld zł,
- inne cele – 4,1 mld zł.

Będą one wspierane przede wszystkim z Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” (w latach 2007-2013) w ramach Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Dodatkowym źródłem współfinansowania unijnego będą środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (2007-2013) oraz Programu Operacyjnego Zrównoważony Rozwój Sektora Rybołówstwa i Nadbrzeżnych Obszarów Rybackich.

➤ **Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej.**

W *Strategii* zidentyfikowano i zhierarchizowano główne cele edukacji środowiskowej, wskazując jednocześnie możliwości ich realizacji. Przyjęto założenie, iż edukacja ekologiczna powinna obejmować całe społeczeństwo, wszystkie grupy wiekowe, zawodowe, w tym również decydentów na szczeblu centralnym i lokalnym. Edukacja ekologiczna powinna być prowadzona zarówno w ramach formalnego systemu kształcenia (szkolnictwo wszystkich szczebli, kursy, szkolenia), jak i nieformalnego, prowadzonego przez różnego rodzaju instytucje i organizacje.

Do podstawowych zadań instytucji działających na rzecz ochrony środowiska należy podejmowanie i wspieranie działań kształtujących świadomość ekologiczną poprzez:

- gromadzenie, opracowywanie i przekazywanie informacji o stanie środowiska,
- prowadzenie szkoleń zawodowych w zakresie prawa, zarządzania, technik ochrony środowiska, zagospodarowania przestrzennego, źródeł finansowania ochrony środowiska,
- działalność wydawniczą oraz produkcję filmów i innych materiałów posiadających walory edukacyjne,

- organizowanie kampanii informacyjno-edukacyjnych.

Organy samorządowe powinny współdziałać przy opracowywaniu i realizacji lokalnych programów edukacji ekologicznej z placówkami szkolnymi, organizacjami, instytucjami, kościołami, związkami wyznaniowymi, zakładami pracy oraz przedstawicielami społeczności lokalnych. Bardzo istotne jest także szerokie informowanie społeczeństwa o przysługującym mu prawie do udziału w podejmowaniu decyzji mających wpływ na stan środowiska, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

Rozwinięciem i konkretyzacją zapisów *Strategii* jest przygotowany w Ministerstwie Środowiska (w 2001 roku) Narodowy Program Edukacji Ekologicznej (NPEE).

NPEE określa podstawowe zadania edukacyjne, podmioty odpowiedzialne za ich realizację oraz źródła finansowania. Zakłada on trzy obszary wprowadzania w życie zapisów *Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej* poprzez prezentację zadań dla podmiotów odpowiedzialnych za edukację ekologiczną:

- w sferze szkoleń,
- w sferze edukacji formalnej,
- w sferze świadomości.

NPEE definiuje również zadania w sferze badań naukowych oraz działań organizacyjnych.

➤ **Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013**

NSRO dla Polski zostały opracowane zgodnie z wymogami Rozporządzenia Rady nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006r. Dokument ten prezentuje strategię rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i określa cele zmierzające do osiągnięcia spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej z krajami UE. Ponadto wyznacza kierunki wykorzystania funduszy unijnych w okresie programowania 2007-2013 w ramach funduszy europejskich: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i Funduszu Spójności (FS).

NSRO tworzy każde państwo członkowskie UE, uwzględniając priorytety polityki spójności UE zawarte w Strategicznych Wytocznych Wspólnoty dla spójności na lata 2007-2013.

Strategicznym celem NSRO dla Polski jest „*tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej, przestrzennej*”. Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych, którymi są:

1. poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
2. poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,

3. budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
4. podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
5. wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
6. wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Cele NSRO są osiąmane m.in. poprzez realizację projektów współfinansowanych z następujących programów:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ),
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG),
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL),
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW),
- Program Operacyjny Pomoc Techniczna (PO PT),
- Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej (PO EWT),
- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO).

Spśród wymienionych programów operacyjnych największe możliwości współfinansowania zadań z zakresu ochrony środowiska stwarza PO IiŚ (m.in. w ramach priorytetów: gospodarka wodno-ściekowa, gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi, zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska, ochrona przyrody i kształtowanie postaw proekologicznych, transport przyjazny środowisku, infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii) oraz Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, dofinansowujący przedsięwzięcia z zakresu m.in.: gospodarki wodno-ściekowej, ochrony powierzchni ziemi, ochrony powietrza i energetyki, ochrony przyrody, zapobiegania zagrożeniom środowiska, doskonalenia systemów zarządzania i monitoringu środowiska etc.. Ponieważ każdy z tych programów określa szczegółowo warunki i specyfikę przedsięwzięć, jakie może dofinansować – konieczne jest uwzględnienie tych uwarunkowań w planowaniu celów i zadań, jakie mają być realizowane w ramach *Programu*. Pozwoli to na współfinansowanie zadań zaplanowanych do realizacji w ramach *Programu* ze środków UE.

➤ **Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz program działań na lata 2007-2013.**

Założeniem wyjściowym do określenia celów i kierunków działania w zakresie ochrony przyrody, w tym bioróżnorodności były m.in. ustalenia ujęte w *Krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej*, w której za cel nadrzędny obrano: „zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej w skali lokalnej, krajowej i globalnej oraz zapewnienie trwałości i możliwości rozwoju wszystkich poziomów jej organizacji, z uwzględnieniem potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego Polski oraz konieczności zapewnienia odpowiednich warunków życia i rozwoju społeczeństwa”. Jednym z celów jest również: „odtworzenie i utrzymanie sieci korytarzy ekologicznych zapewniających wymianę genów pomiędzy populacjami lokalnymi”.

W powyższym dokumencie szczególny nacisk położono na zapewnienie właściwych relacji pomiędzy potrzebami człowieka i ochroną przyrody. Jednym z założeń *Strategii* jest zwiększanie powierzchni i liczby terenów chronionych, bazujących na systemie obszarów należących do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, przy jednoczesnym przestrzeganiu zasad ochrony przyrody i zrównoważonego wykorzystania zasobów biologicznych poza obszarami chronionymi. Ważnym elementem środowiska przyrodniczego, któremu poświęcono szczególną uwagę w *Strategii*, są lasy. W dokumencie za istotne uznano prowadzenie gospodarki leśnej w sposób zapewniający systematyczny przyrost zasobów i zwiększanie różnorodności biologicznej kompleksów leśnych oraz rozwój pozaprodukcyjnych funkcji lasów.

Na szczeblu wojewódzkim działaniami zmierzającymi do realizacji celów będzie m.in. inwentaryzacja przyrodnicza terenu (prowadzona m.in. przez Regionalną Dyрекję Ochrony Środowiska) oraz podjęcie prac prowadzących do powstania kompletnej bazy danych o obszarach chronionych. Na tej podstawie możliwe będzie planowanie i realizacja działań ochronnych, w tym na obszarach Natura 2000. Ponadto *Strategia* prezentuje 134 karty zadań wśród, których znajdują się m.in. dotyczące tworzenia i funkcjonowania korytarzy ekologicznych. Mimo, że samorządy zostały zobligowane do odtworzenia i utrzymania sieci korytarzy ekologicznych (leśnych, rzecznych i innych) zapewniających wymianę genów pomiędzy populacjami lokalnymi, uwarunkowania prawne zwłaszcza w zakresie planowania przestrzennego, nie dają możliwości efektywnego zabezpieczenia i ich funkcjonowania.

➤ **Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.**

W *Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032* utrzymane są cele poprzedniego *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*, przyjętego do realizacji przez Radę Ministrów w 2002 r.:

- usunięcie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest,

- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

W *Programie usuwania azbestu* określono nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w okresie najbliższych 24 lat, wynikające ze zmian gospodarczych i społecznych, jakie nastąpiły m.in. w związku z wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

W przedmiotowym dokumencie zaproponowano zadania przewidziane do realizacji na poziomie centralnym, wojewódzkim i lokalnym w pięciu blokach tematycznych:

1. zadania legislacyjne (nowelizacje ustaw i rozporządzeń w zakresie gospodarowania odpadami zawierającymi azbest)
2. działania edukacyjne-informacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowanie materiałów szkoleniowych, promocja technologii unieszkodliwiania włókien azbestowych, organizacja krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji, kongresów i udział w nich,
3. zadania w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, z obiektów użyteczności publicznej, terenów byłych producentów wyrobów azbestowych, oczyszczania terenów nieruchomości, budowy składowisk oraz instalacji do unieszkodliwiania włókien azbestowych,
4. monitoring realizacji *Programu usuwania azbestu* przy pomocy elektronicznego systemu informacji przestrzennej,
5. działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia.

Całkowity koszt realizacji *Programu usuwania azbestu* w latach 2009 - 2032 szacowany jest na kwotę ok. 40,4 mld zł, na którą składają się środki własne właścicieli nieruchomości, środki inwestorów, środki z budżetu państwa oraz środki jednostek samorządu terytorialnego.

➤ ***Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010***

Celem nadrzędnym *Krajowego Planu Gospodarki Odpadami 2010* jest dojście do systemu gospodarki odpadami zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju, w którym w pełni realizowane są zasady gospodarki odpadami:

- ✓ zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzania odpadów oraz ograniczenie ich właściwości niebezpiecznych;
- ✓ wykorzystanie właściwości materiałowych i energetycznych odpadów;
- ✓ w przypadku gdy odpadów nie można poddać procesom odzysku ich unieszkodliwianie, przy czym składowanie jest traktowane jako najmniej pożądany sposób postępowania z odpadami.

Realizacja założonego celu ma się przyczynić do ograniczenia zmian klimatu powodowanych gospodarką odpadami, poprzez minimalizację emisji gazów cieplarnianych z technologii zagospodarowania odpadów, a także do zwiększenia udziału w bilansie energetycznym kraju energii ze źródeł odnawialnych, poprzez zastępowanie spalania paliw kopalnych spalaniem odpadów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego.

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010 w nawiązaniu do *Polityki Ekologicznej Państwa* zakłada następujące cele szczegółowe w zakresie gospodarki odpadami:

- ✓ utrzymanie tendencji oddzielenia wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB;
- ✓ zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska;
- ✓ zmniejszenie ilości wszystkich odpadów kierowanych na składowiska odpadów;
- ✓ zamknięcie do końca 2009 r. wszystkich krajowych składowisk niespełniających przepisów prawa;
- ✓ wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów;
- ✓ stworzenie kompleksowej bazy danych o wprowadzanych na rynek produktach i gospodarce odpadami w Polsce.

Założenia przyjęte w *Programie Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014* nawiązują do wymienionego wyżej dokumentu, przyjmując zasadę zrównoważonego rozwoju, także w zakresie gospodarowania odpadami.

➤ **Polityka Leśna Państwa (Krajowy Program Zwiększania Lesistości)**

Nadrzędnym celem *Polityki Leśnej Państwa* jest wyznaczenie kompleksu działań kształtujących stosunek człowieka do lasu, a także działań zmierzających do zachowania przyrodniczych i społeczno-gospodarczych warunków do trwałej wielofunkcyjności lasów, ich wszechstronnej użyteczności i ochrony oraz roli w kształtowaniu środowiska przyrodniczego zgodnie z obecnymi i przyszłymi oczekiwaniami społeczeństwa. Powyższy cel ma być zrealizowany poprzez podjęcie działań w ramach celów szczegółowych:

- 🚧 zapewnienie trwałości lasów wraz z ich wielofunkcyjnością:
 - ✓ powiększenie zasobów leśnych kraju, poprzez:
 - zwiększenie lesistości kraju do 30% w 2020 roku i 33% w połowie XIX wieku, sukcesywnie w miarę przekazywania do zalesienia gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa i osiągania przestrzennie optymalnej struktury lasów w krajobrazie przez ochronę i pełne wykorzystanie produkcyjnych możliwości siedlisk; proces

zalesiania ma się odbywać zgodnie z założeniami *Krajowego Programu Zwiększania Lesistości*;

- restytucję i rehabilitację ekosystemów leśnych, na odpowiednich siedliskach, głównie przez przebudowę drzewostanów jednogatunkowych na mieszane oraz na drodze zabiegów biomelioracyjnych;
- regenerację zdewastowanych i zaniedbanych drzewostanów w lasach prywatnych, a następnie ich rehabilitację ekologiczną;
- ✓ polepszenie stanu zasobów leśnych i ich kompleksowa ochrona, poprzez:
 - wprowadzanie systemów zadrzewień i plantacji drzew;
 - kształtowanie przejściowych zbiorowisk drzewiastych oraz plantacji drzew i krzewów na terenach zdegradowanych działalnością przemysłową, górnictwem, budowlaną na glebach chemicznie skażonych;
- ✓ reorientacja zarządzania lasami na model proekologiczny;
- ✓ poprawa stanu i ochrony lasów tak, aby mogły one w lepszym stopniu i szerszym zakresie spełniać różnorodne funkcje.

➤ **Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych 2010 (aktualizacja)**

Podstawowym instrumentem wdrażania postanowień dyrektywy 91/271/EWG jest Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych. Celem *Programu*, przez realizację ujętych w nim inwestycji, jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków, a co za tym idzie ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami. KPOŚK jest dokumentem strategicznym, w którym oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji miejskich i wiejskich, o RLM większej od 2 000, w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków. Program ma za zadanie koordynowanie działań gmin i przedsiębiorstw wodno – kanalizacyjnych w realizacji infrastruktury sanitarnej na ich terenach.

Niniejszy dokument jest trzecią aktualizacją *Programu*. AKPOŚK 2010 swoim zakresem obejmuje wyłącznie dane dotyczące terminów realizacji inwestycji. Pozostałe wartości pozostają zgodne z dokumentem AKPOŚK 2009.

Dla potrzeb niniejszej aktualizacji wykorzystane zostały dane, informacje i dokumenty uzyskane za pośrednictwem urzędów marszałkowskich i gmin:

- wykaz aglomeracji w których występują opóźnienia w realizacji inwestycji mających wpływ na osiągnięcie efektu ekologicznego oczyszczania ścieków; rodzaj prowadzonych przedsięwzięć – modernizacja, rozbudowa, budowa nowych oczyszczalni ścieków, modernizacja gospodarki osadami ściekowymi i inne zadania inwestycyjne nie mających wpływu na efekty ekologiczne oczyszczania ścieków,

- proponowane (rzeczywiste) terminy realizacji tych przedsięwzięć wynikające ze stanu ich realizacji lub przygotowania,
- opis przyczyn opóźnień oraz działań jakie podejmowano dla realizacji zadań w terminach ujętych w AKPOŚK 2009,
- pozwolenia na budowę,
- umowy z wykonawcą,
- decyzje Komisji Europejskiej o dofinansowaniu inwestycji,
- koszty budowy,
- źródła pochodzenia nakładów na realizację inwestycji,
- nazwy projektów, w ramach których realizowane są inwestycje.

Jako uzyskanie wymaganego efektu ekologicznego oczyszczania ścieków w rzeczywistych terminach realizacji przedsięwzięć w tym zakresie przyjęto:

- osiągnięcie wymagań wynikających z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U. Nr 137 poz. 984 z późn. zm.)
- osiągnięcie wydajności oczyszczalni ścieków odpowiadające ładunkowi zanieczyszczeń biodegradowalnych generowanemu przez aglomeracje,
- zapewnienie w 2015 r. odprowadzenia systemami kanalizacji zbiorczej ścieków komunalnych z aglomeracji tymi systemami na poziomie: 95% w przypadku aglomeracji > 100 000 RLM; 90% w przypadku aglomeracji > 15 000 RLM i < 100 000 RLM.

Jako uzyskanie wymaganego efektu ekologicznego gospodarki osadowej na oczyszczalni przyjęto realizowanie ciągów przeróbki osadów ściekowych dla wszystkich osadów powstających w oczyszczalni ścieków umożliwiających odprowadzanie osadów lub produktów ich przetwarzania do środowiska.

Na terenie województwa podlaskiego 32 aglomeracje ujęte zostały w załączniku nr 1 AKPOŚK 2010 jako priorytetowe dla wypełnienia traktatu akcesyjnego (Gmina Gródek do nich nie należy).

➤ **Polityka Wodna Państwa do roku 2030 (projekt)**

Uwzględniając aktualną politykę Rządu RP dotyczącą opracowywania dokumentów planistycznych, na wniosek KZGW, decyzją MŚ zmieniono nazwę projektu dokumentu z Narodowej Strategii Gospodarki Wodnej 2030 (z uwzględnieniem etapu 2016) na Politykę wodną państwa do roku 2030 (z uwzględnieniem etapu 2016).

Jako cel nadrzędny projekt wskazuje „zapewnienie powszechnego dostępu ludności do czystej i zdrowej wody oraz istotne ograniczenie zagrożeń wywoływanych przez powodzie i susze w połączeniu z utrzymaniem dobrego stanu wód i związanych z nimi ekosystemów, przy zaspokojeniu uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki, poprawie spójności terytorialnej i dążeniu do wyrównania dysproporcji regionalnych”.

Cele strategiczne dla osiągnięcia nadrzędnego celu są następujące:

- osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód oraz związanych z nimi ekosystemów;
- zaspokojenie potrzeb ludności w zakresie zaopatrzenia w wodę;
- zaspokojenie społecznie i ekonomicznie uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki;
- ograniczenie wystąpienia negatywnych skutków powodzi i susz oraz zapobieganie zwiększeniu ryzyka wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych, jak i ograniczenie wystąpienia ich negatywnych skutków;
- reforma systemu zarządzania i finansowania gospodarki wodnej;

Cele strategiczne uwzględniają konieczność adaptacji do zmian klimatu, wzrastające ryzyko występowania katastrof naturalnych, możliwości tkwiące w polityce oszczędzania wody oraz ewentualne zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym.

Projekt PWP 2030 jest dokumentem nadrzędnym w stosunku do pozostałych dokumentów związanych z gospodarką wodną opracowywanych w kraju. Tworzy generalne ramy i wyznacza kierunki gospodarowania wodami w długim horyzoncie czasowym, które adresowane są nie tylko do sektora wodnego, ale również do innych sektorów: przemysłu, energetyki, żeglugi, rolnictwa, leśnictwa czy gospodarki komunalnej.

Projekt wskazuje na konieczność podniesienia rangi gospodarki wodnej w kontekście gospodarki narodowej, co umożliwi sprawne wdrożenie dyrektyw unijnych oraz skuteczne zrealizowanie celów, przed którymi stoi gospodarka wodna. W tym celu niezbędna jest reforma obecnego systemu gospodarki wodnej.

Podstawowym założeniem reformy jest pełna realizacja zlewniowej polityki gospodarowania wodami, zgodnie z wymogami i standardami Unii Europejskiej, spełniającej kryteria funkcjonalności i bezpieczeństwa oraz zrównoważonego rozwoju.

Zakres planu wdrożenia PWP obejmuje:

- działania wynikające z wdrożenia dyrektyw UE zgodnie z terminami wymaganymi prawem,
- działania związane z wdrożeniem reformy gospodarki wodnej według ustalonego harmonogramu, jako narzędzia realizacji celów PWP,
- inne działania priorytetowe do roku 2016:
- działania sektorowe, które obniżą poziom negatywnego oddziaływania infrastruktury w tych sektorach na stan zasobów wodnych, a także umożliwią realizację zadań mających istotny wpływ na poprawę stanu zasobów wodnych,

- zadania inwestycyjne gospodarki wodnej, szczególnie w zakresie ochrony przed powodzią i suszą, z uwzględnieniem nowej polityki wodnej określonej w PWP,
- zadania inwestycyjne, które złagodzą lub wyeliminują negatywne skutki już podjętych działań w odniesieniu do zasobów przyrodniczych.

Zakłada się, że reforma systemu gospodarki wodnej zostanie zrealizowana do 31 grudnia 2013 r. W tym czasie zostaną opracowane szczegółowe rozwiązania organizacyjne, finansowe i prawne wynikające z przyjętych w PWP kierunków i wdrożona zostanie nowa struktura funkcjonowania instytucjonalnego, a także będą zrealizowane pilne zadania fazy przejściowej.

Wybór i wdrożenie struktury organizacyjnej dla utrzymania wód i zarządzania majątkiem Skarbu Państwa muszą być ściśle powiązane z wyprzedzającym lub równoczesnym wdrożeniem autonomicznego zarządzania zasobami w układzie zlewniowym przez rządową administrację wodną, wyposażoną w skuteczne instrumenty i narzędzia wykonawcze.

Do końca 2016 r. będzie trwać weryfikacja zasad funkcjonowania zreformowanego systemu gospodarowania wodami.

➤ **Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa podlaskiego**

Nadrzędnym długoterminowym celem " Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa podlaskiego", zwanym dalej Programem, jest: *Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na zdrowie człowieka i środowisko.*

Cel ten pozostaje w ścisłej relacji z celami zdefiniowanymi w "Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski" z 2002 roku, które to cele zostały utrzymane w projekcie „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2008-2032”. Osiągnięcie tego celu będzie możliwe w perspektywie długoterminowej (okres do 2032 roku) poprzez usunięcie z terenu województwa stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest i ich bezpieczne unieszkodliwienie.

Ogólnym zadaniem programu jest określenie warunków (w tym organizacyjnych i finansowych) sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwiania. Zatem w programie ujęto:

- a) ilości wyrobów oraz ich rozmieszczenie na terenie województwa w układzie powiatów
- b) wskazanie najbardziej newralgicznych miejsc ze względu na największą ilość występujących wyrobów zawierających azbest oraz największe zagrożenie zdrowia człowieka,
- c) przewidywaną ilość odpadów zawierających azbest koniecznych do usunięcia w latach: 2008-2012, 2013 - 2022 i 2023 - 2032 oraz konieczna pojemność składowisk w celu unieszkodliwienia odpadów azbestowych,

- d) propozycje działań organizacyjnych i inwestycyjnych zmierzających do osiągnięcia celów Programu wraz z harmonogramem ich wdrażania
- e) koszty wdrażania Programu i potencjalne źródła finansowania oraz organizację zarządzania Programem.

Wg. zawartych w programie informacji na terenie Gminy Gródek znajduje się 1 119,4 Mg azbestu, co daje wskaźnik nagromadzenia rzędu 2,6 Mg/km² (i jest niższy od wskaźnika nagromadzenia dla powiatu białostockiego – 5,6 Mg/km²).

➤ **Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010**

Głównym celem *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010*, zwanego dalej *Programem*, jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju województwa podlaskiego, która ma być realizacją polityki ekologicznej państwa w skali regionu. Dokument w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej. Główną misją Programu jest *zrównoważony rozwój województwa podlaskiego przy zachowaniu i promocji środowiska naturalnego*. Program będzie realizowany przez cele długoterminowe, nazywane dalej priorytetami, obejmujące lata 2007-2013 oraz przez cele krótkoterminowe (szczegółowe) realizowane w latach 2007 – 2010. W ramach rozwoju infrastruktury ochrony środowiska (Priorytet 1) prowadzone będą działania mające na celu:

- ograniczenie hałasu komunikacyjnego

- rozwój infrastruktury drogowej w celu ograniczenia emisji hałasu i wibracji, budowa obwodnic;

- ograniczenie emisji pyłów do atmosfery

- dotrzymanie norm jakości powietrza dotyczących zapylenia;
- wykorzystanie technologii przyjaznych środowisku;
- modernizacja kotłowni i inwestycje z zakresu źródeł energii odnawialnej (z wyłączeniem tych, które powodują wzrost emisji zapylenia w strefach o przekroczonej normie pyłu);

- ograniczenie eutrofizacji wód (rolnictwo, doczyszczanie ścieków, gospodarka ściekowa na wsi)

- rozwój sieci wodno kanalizacyjnej na terenie województwa;
- modernizacja przestarzałych oczyszczalni ścieków;
- przywrócenie prawidłowego funkcjonowania melioracji terenów zagrożonych deficytem wód;

Ochrona ekologiczna regionu (Priorytet 2) sprowadzać się będzie do:

- ochrony życia i zdrowia ludzkiego, człowiek jako element środowiska naturalnego;

- aktywnej ochrony przyrody i krajobrazu;
- troski o gatunki chronione;
- zwiększanie liczby terenów leśnych w celu ochrony atmosfery;
- spełnienie wymogów regionalnego systemu informacji o trasach przewozu i miejscach składowania materiałów niebezpiecznych;
- spełnienie wymogów regionalnego systemu wczesnego ostrzegania i wspierania służb ratowniczych;
- wzmocnienie kontroli w zakresie ochrony przed hałasem w zakładach usługowych i produkcyjnych;
- kompensacja strat obszarów Natura 2000;
- ograniczenie ryzyka występowania poważnych awarii oraz sprawne usuwanie ich skutków;
- ograniczenie negatywnego wpływu eksploatacji kopalin na środowisko przez eliminację nielegalnych eksploatacji i niedopuszczanie do podejmowania wydobywania kopalin bez wymaganej koncesji;
- opracowanie i realizacja Programów Ochrony Powietrza;

Racjonalna gospodarka odpadami, przyjazna środowisku w celu ochrony wód i powierzchni ziemi (Priorytet 3) realizowana będzie poprzez:

- rozszerzenie systemu segregacji odpadów;
- selekcjonowanie odpadów;
- bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych, w tym w szczególności w zakresie unieszkodliwiania azbestu i odpadów poakcyjnych;
- wprowadzenie skutecznego systemu monitoringu składowania odpadów komunalnych i oddziaływania składowisk na środowisko;
- likwidacja dzikich wysypisk;
- edukacja ekologiczna z zakresu gospodarki odpadami.

Aby możliwa była realizacja wyżej wymienionych działań niezbędne jest ciągłe budowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa w regionie (Priorytet 4). Zadanie to realizowane będzie poprzez:

- propagowanie ekologicznego stylu produkcji i konsumpcji;
- edukację ekologiczną dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach;
- tworzenie lokalnych ośrodków edukacji ekologicznej;
- kształtowanie polityki informacyjnej mającej na celu rezygnację przez firmy i instytucje z konwencjonalnych źródeł energii;
- mobilizowanie społeczeństwa do podejmowania działań proekologicznych;
- wspieranie instytucji i organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska;

- podnoszenie skuteczności przestrzegania przepisów dotyczących ochrony środowiska.

Wszystkie ujęte w *gminnym programie ochrony środowiska* cele i kierunki są zbieżne z tymi wyznaczonymi w dokumencie wyższego szczebla. W związku z czym niniejszy dokument będzie w pełni odzwierciedlał politykę ekologiczną regionu.

➤ **Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Podlaskiego na lata 2009-2012**

Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Podlaskiego został przyjęty Uchwałą Sejmiku Wojewódzkiego Nr XV/161/08 z dnia 3 marca 2008 r. Zgodnie z zapisami ustawy *o odpadach* (art. 7), wojewódzki plan gospodarki odpadami obejmuje wszystkie rodzaje odpadów powstających na obszarze województwa oraz przywożonych na jego obszar, a w szczególności odpady komunalne z uwzględnieniem odpadów ulegających biodegradacji, odpady opakowaniowe, odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej, zużyte opony oraz odpady niebezpieczne, w tym pojazdy wycofane z eksploatacji, zużyty sprzęt elektryczny elektroniczny, PCB, azbest, odpady medyczne i weterynaryjne, oleje odpadowe, baterie i akumulatory.

Dla potrzeb planu odpady podzielone zostały na: komunalne, niebezpieczne i pozostałe (grupa 01-19).

Biorąc pod uwagę konieczną zgodność planu wojewódzkiego z Krajowym Planem Gospodarki Odpadami 2010, w gospodarce odpadami komunalnymi dla województwa podlaskiego przyjęto następujące cele główne:

- utrzymanie tendencji oddzielania wzrostu ilości wytworzonych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB;
- zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska;
- gospodarowanie odpadami w województwie w oparciu o regionalne zakłady zagospodarowania odpadów (ZZO);
- zwiększenie ilości zbieranych selektywnie odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych;
- wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów;
- zmniejszenie ilości odpadów unieszkodliwianych przez składowanie;
- zamknięcie od końca 2009 r. wszystkich składowisk odpadów niespełniających przepisów prawa;

Wg. *Planu* odpady komunalne z terenu gminy trafiać mają do ZZO Hryniewiczze. Zakład dysponować będzie sortownią odpadów zmieszanych w Juchnowcu Kościelnym, sortowaną zmieszanych odpadów opakowaniowych w Białymstoku oraz kompostownią odpadów selektywnie zbieranych w Juchnowcu Kościelnym. Odpady deponowane będą na czterech składowiskach w Hryniewiczach, Studziankach,

Zabłudowie i Odnodze do czasu wypełnienia lub zamknięcia z innych powodów. Do chwili obecnej zakład nie powstał.

➤ **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego**

Plan zagospodarowania został uchwalony przez Sejmik Województwa w dniu 23 czerwca 2003 r. (uchwała Nr IX/80/03). Plan przewiduje m.in. konieczność ochrony zasobów środowiska województwa w zakresie:

- ochrony przyrody

- objęcie krajową i lokalną ochroną prawną, zmiany statusów ochronnych m.in.: parków narodowych (BPN, Bie.PN, NPN, WPN) parków krajobrazowych (PKPK, SPK, LPKDN), obszarów chronionego krajobrazu;
- zawieranie stosownych pozwoleń międzynarodowych polsko – litewsko – białoruskich co do ujednolicenia statusów i zasad ochrony prawnej oraz warunków korzystania z cennych obszarów przyrodniczych. Opracowanie wspólnych działań ochronnych i monitoringu.

- ochrony ziemi

- likwidacja źródeł zanieczyszczeń powierzchni ziemi w tym: likwidacja dzikich wysypisk odpadów i wylewisk nieczystości, budowa zakładów utylizacji odpadów komunalnych i osadów ściekowych z oczyszczalni, likwidacja mogiłników przeterminowanych środków chemicznej ochrony roślin;
- ograniczenie niekorzystnych skutków przemysłowej eksploatacji powierzchniowej złóż surowców mineralnych poprzez: rekultywacje wyrobisk w kierunku leśnym, rekreacyjnym i rybackim;
- ochrona przed erozją wietrzną i wodną poprzez zalesienia, zadrzewienia i odpowiednie zabiegi agrotechniczne, zapewnienie właściwej realizacji i funkcjonowania systemów melioracji wodnych na obszarach użytków zielonych;
- ochrona wartościowych gruntów rolnych przed nieuzasadnionym przeznaczeniem na cele nierolnicze w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- ochrona przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska a zwłaszcza katastrofami środków transportu przewożącymi ładunki niebezpieczne;

- ochrony powietrza atmosferycznego

- ograniczenie emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych oraz jej skutków poprzez stosowanie proekologicznych nośników energetycznych, ustanowienie obszarów ograniczonego użytkowania;

- ustalenie dopuszczalnego poziomu niektórych substancji określonych przepisami w planach miejscowych i ich konsekwentne egzekwowanie;
 - uwzględnienie wyników monitoringu powietrza w procesach sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- ochrony wód śródlądowych powierzchniowych i podziemnych
- utrzymanie przepływów nienaruszalnych ustalonych wg kryteriów hydrologicznych;
 - budowa modernizacja oczyszczalni ścieków, budowa kanalizacji deszczowej;
 - prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi;
 - opracowanie planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy;
 - ustanowienie obszarów chronionych zbiorników wód śródlądowych;
 - prowadzenie stałego monitoringu wód śródlądowych w zakresie jakości i ilości;
- ochrony lasów i zadrzewień oraz wzbogacenie ich walorów
- ograniczenie przeznaczenia lasów i gruntów leśnych na cele związane z budową infrastruktury drogowej;
 - sukcesywne zalesienie gruntów marginalnych;
- ochrony przed hałasem, wibracjami i promieniowaniem elektromagnetycznym
- zmiana technologii i urządzeń w zakładach szczególnie uciążliwych;
 - określenie zasad i warunków usytuowania nowej zabudowy w stosunku do dróg krajowych i wojewódzkich a także linii elektromagnetycznych;
 - instalowanie zabezpieczeń technicznych, budowa obwodnic w miejscach szczególnie narażonych na hałas;
 - zachowanie odpowiednich stref ochronnych od linii WN;
- ochrony przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska
- wyznaczanie tras przewozu niebezpiecznych ładunków;
 - zaktualizowanie zasięgu fali powodziowej;
 - wyznaczanie wysypisk i oczyszczalni ścieków do przyjmowania tzw. odpadów poakcyjnych.

➤ **Program Ochrony Środowiska Powiatu Białostockiego**

Program Ochrony Środowiska Powiatu Białostockiego został przyjęty przez Radę Powiatu Uchwałą Nr XI/89/07 z dnia 27 września 2007 r.

Głównym celem strategicznym mającym na celu ochronę środowiska, który wynika ze Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Białostockiego jest ochrona środowiska i jego zagospodarowanie poprzez realizację następujących założeń programowych:

- ochrony powietrza,
- podwyższenie stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych,
- prawidłowa gospodarka odpadami,
- zrównoważone zagospodarowanie środowiska,
- oszczędzanie surowców i energii,
- edukacja ekologiczna.

Do najważniejszych priorytetów w zakresie ochrony środowiska w powiecie należy:

- ochrona powietrza atmosferycznego:
 - oszczędzanie energii,
 - modernizacja systemów energetycznych i likwidacja emisji niskie,
 - ingerencja w komunikację samochodową;
- poprawa jakości i ochrona zasobów wodnych:
 - dążenie do minimalizacji degradacji jakości wód poprzez: budowę oczyszczalni ścieków oraz budowę kanalizacji sanitarnej w gminach o niskim stopniu skanalizowania,
 - z gmin, których miejscowości są położone w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Białostok odprowadzenie ścieków powinno się odbywać poprzez rozbudowę kanalizacji sanitarnej,
 - w miejscowościach rozproszonych w terenie o małym zaludnieniu budowę przydomowych oczyszczalni ścieków lub zbiorników bezodpływowych,
 - przygotowanie inwestycji zwodociągowania miejscowości położonych w sąsiedztwie istniejących wodociągów,
 - likwidacja niekontrolowanych odprowadzeń nieoczyszczonych ścieków do cieków powierzchniowych,
 - edukacja ekologiczna w zakresie zagrożeń jakie stanowi nieuregulowana gospodarka wodno- ściekowa;
- ochrona środowiska akustycznego
 - ograniczenie hałaśliwości środków transportu, komunikacji i przemysłu,
 - prawidłowa lokalizacja w środowisku źródeł hałasu i obiektów chronionych przed hałasem,
 - stosowanie, tam gdzie jest to niezbędne, odpowiednich zabezpieczeń przeciwhałasowych,

- odpowiednie organizowanie funkcjonowania obiektów w środowisku;
- promieniowanie elektromagnetyczne
 - podniesienie standardów życia mieszkańców poprzez ograniczenie niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego na terenach podlegających zagospodarowaniu przestrzennemu;
- ochrona powierzchni ziemi
 - wprowadzenie planowej, zgodnej z wymogami Xxi w., gospodarki odpadami,
 - racjonalne i zrównoważone wykorzystanie zasobów mineralnych powiatu;
- ochrona środowiska przyrodniczego
 - ochrona obszarów i obiektów przyrodniczo cennych przed degradacją poprzez bieżącą weryfikację danych dotyczących najważniejszych wartości przyrodniczych powiatu. Zwiększanie obszaru objętego różnorodnymi formami ochrony przyrody oraz rozwój zagospodarowania turystycznego w harmonii z ochroną przyrody.
- rozwój turystyki i rekreacji
 - rozwój turystyki,
 - aktywizacja wsi i rozwój rolnictwa ekologicznego;
- edukacja ekologiczna
 - podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

➤ **Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Białostockiego**

Priorytety rozwoju strategii gospodarki odpadami w powiecie białostockim (oraz gminach z terenu powiatu) to:

- zapobieganie powstawaniu odpadów. Wytworzenie odpadów należy ograniczyć w możliwie największym stopniu podczas produkcji, przekształcania, transportu i konsumpcji dóbr i towarów.
- zmniejszenie szkodliwości odpadów. Odpady niebezpieczne muszą być segregowane w miejscu ich powstawania, aby zapobiec szkodliwemu wpływowi na środowisko i zwiększyć przydatność (np. do odzysku, w tym recyklingu) innych rodzajów odpadów.
- odzysk materiałów i zasobów z odpadów. Zastosowanie praktycznych (technicznie i organizacyjnie) działań w zakresie odzysku, w tym recyklingu odpadów z jednoczesną minimalizacją ilości odpadów poddawanych unieszkodliwianiu.
- przyjazne środowisku unieszkodliwianie (w tym składowanie) odpadów. Składowanie odpadów znajduje się na ostatnim miejscu planowanej hierarchii zasad postępowania z odpadami. Powinno stanowić ostateczny sposób postępowania, do którego można się odwołać po wykorzystaniu

wszystkich innych, możliwych do zastosowania działań. Unieszkodliwianie odpadów powinny odbywać się w instalacjach efektywnych finansowo i akceptowanych ekologicznie.

➤ **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gródek**

W zakresie ochrony środowiska przyrodniczego *studium* zakłada zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego gminy, ochronę i wzbogacenie jej walorów ekologicznych i wartości użytkowanych oraz racjonalne wykorzystanie w rozwoju gminy, przy zapewnieniu sprawnego funkcjonowania całego systemu przyrodniczego w powiązaniu z systemem wojewódzkim i krajowym. W przypadku ochrony:

- dolin rzecznych najważniejsze jest zachowanie funkcji i walorów środowiska ekologicznego oraz ochrona przed nadmiernym zainwestowaniem i degradacją sanitarną;
- lasów, najistotniejsza jest ochrona walorów przyrodniczych i użytkowych, ochrona lasów wodochronnych, glebochronnych i ostoi zwierząt, utrzymanie ciągłości przestrzennej i funkcjonowania w ramach systemu ekologicznego gminy, województwa i kraju oraz racjonalne wykorzystanie dla potrzeb gospodarczych i turystyczno – rekreacyjnych;
- zieleni urządzonej, najważniejsza jest ochrona jej powierzchni i form zagospodarowania przed likwidacją, z wyjątkiem szczególnych przypadków, wynikających z ochrony dóbr kultury oraz realizacji bardzo ważnych elementów komunikacyjnych lub infrastrukturalnych;
- wód powierzchniowych i podziemnych najważniejsze jest utrzymanie i uzyskanie odpowiednich klas czystości, ochrona wód gruntowych przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i przemysłowymi, utrzymanie nienaruszalnego przepływu biologicznego w podstawowych przekrojach rzek;
- powietrza atmosferycznego najważniejsze jest przeciwdziałanie wzrostowi zanieczyszczeń powietrza, głównie produktami pochodzącymi z procesów energetycznych, przemysłowych oraz komunikacyjnych oraz poprawy warunków życia ludzi zamieszkających na terenach będących w zasięgu oddziaływania zanieczyszczeń;
- przed hałasem i wibracjami najważniejsza jest minimalizacja poziomu hałasu i wibracji głównie w obszarach stałego pobytu ludzi i rekreacji;
- przed szkodliwym promieniowaniem elektromagnetycznym najważniejsze jest zmniejszenie do minimum oddziaływania szkodliwego promieniowania niejonizującego na ludzi i środowisko przyrodnicze na terenie gminy;
- powierzchni ziemi najważniejsza jest ochrona przed zanieczyszczeniami stałymi i płynnymi, ochrona rolniczej wartości powierzchni produkcyjnej przed przeznaczeniem jej na cele inne niż rolnicze, ochrona przed negatywnymi skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych.

III. METODY ZASTOSOWANE PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY

Prognoza oddziaływania na środowisko *Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014* została sporządzona w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z *Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.).

Prognozę oddziaływania *Programu* na środowisko sporządzono zgodnie z art. 51, ust. 2 ww. *Ustawy*. Zastosowano metody opisowe, polegające na analizie tekstu projektu dokumentu. Analizie i ocenie poddano przede wszystkim:

- ✓ istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu;
- ✓ stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem;
- ✓ istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie *Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody*;
- ✓ cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu;
- ✓ przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszarów chronionych oraz ich integralność, a także na środowisko, a w szczególności: ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne, z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

IV. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚĆ JEJ PRZEPROWADZANIA

Wśród postanowień wymienionych w *Programie Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014*, znajdują się cele, których realizacja (na etapie budowy) może oddziaływać na środowisko. W przypadku tego typu zadań prowadzona będzie indywidualna ocena oddziaływania na środowisko, jeszcze przed realizacją inwestycji. W ramach tej oceny analizie poddane zostaną potencjalne oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w tym na zdrowie ludzi oraz na obszary objęte prawną ochroną. Ponadto w raporcie o oddziaływaniu inwestycji na środowisko proponowane będą działania minimalizujące negatywny wpływ, a w miarę potrzeby także kompensacje przyrodnicze. W związku z tym ewentualne negatywne skutki realizacji postanowień projektu *Programu* mogą zostać wyeliminowane jeszcze przed przystąpieniem do realizacji inwestycji.

Analiza skutków realizacji przedsięwzięć, wynikających z postanowień *Programu*, na etapie ich funkcjonowania, prowadzona będzie przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie, w ramach monitoringu oraz w ramach działalności inspekcyjno-kontrolnej.

Ponadto w *Programie* określono również listę wskaźników, których weryfikacja pozwoli przeanalizować i ocenić skutki realizacji postanowień dokumentu, także w zakresie oddziaływania na środowisko. Monitoring realizacji ustaleń dokumentu, a w tym także skutków w odniesieniu do środowiska, będzie się odbywał co 2 lata, w ramach sprawozdania z realizacji *Programu*.

Tabela 1. Wskaźniki monitoringu

Priorytet	Wskaźnik
I Rozwój infrastruktury ochrony środowiska	wzrost długości czynnej sieci kanalizacyjnej [km]
	wzrost długości czynnej sieci wodociągowej [km]
	ilość nowopowstałych przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.]
	liczba zmodernizowanych kotłowni w kierunku wykorzystania odnawialnych źródeł energii [szt.]
	długość zmodernizowanych dróg [km]
	ilość nowopowstałych źródeł pól elektromagnetycznych (np. masztów, przekaźników) [szt.]
	długość wybudowanych ekranów akustycznych [m,]
	powierzchnia zrekultywowanych gruntów [ha]
II Ochrona ekologiczna regionu gminy	ilość zakładów nowopowstałych/ zmodernizowanych wykorzystujących możliwą najlepszą technologię [szt.];
	ilość poważnych awarii zagrażających środowisku przyrodniczemu [szt./rok];
	ilość zaktualizowanych strategicznych dla gminy dokumentów zgodnie z obowiązującymi przepisami [szt.];

Priorytet	Wskaźnik
	ilość decyzji wydanych zgodnie z przyjętą polityką ochrony środowiska [szt.]; oznakowanie szlaków turystycznych [szt.];
III Racjonalna gospodarka odpadami przyjazna środowisku	wskaźniki opisane zostaną w gminnym planie gospodarki odpadami
IV Budowa świadomości ekologicznej mieszkańców	ilość przeprowadzonych działań ekologicznych [szt.]; % wzrost świadomości ekologicznej dzieci, młodzieży i dorosłych [%]; nakłady poniesione na edukację ekologiczną [PLN].

Źródło: Program Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014

V. ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA

Gmina Gródek jest obszarem o nieznacznie zanieczyszczonym środowisku, charakteryzującym się wysokimi walorami przyrodniczymi. Świadczą o tym dość niskie wskaźniki w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza, ilości i jakości odprowadzonych ścieków, zawartości metali ciężkich w glebie, czystości wód powierzchniowych i podziemnych oraz innych czynników obciążających środowisko.

➤ *krajobraz*

Zgodnie z podziałem fizyko – geograficznym Polski według J. Kondrackiego, Gmina Gródek położona jest w obrębie mezoregionu Wysoczyzna Białostocka, makroregionu Niziny Północnopodlaskie, podprovincji Wysoczyzna Podlasko- Białowieska, prowincji Nizy Wschodniobałtycko - Białoruskiego.

Pod względem tektonicznym obszar gminy znajduje się w obrębie wyniesienia Mazursko – Suwalskiego wchodzącego w skład platformy wschodnioeuropejskiej.

Podłoże czwartorzędu budują skały węglanowe górnej kredy wraz z osadami trzeciorzędowymi. Powierzchnia tego podłoża jest morfometrycznie zróżnicowana co warunkuje zmienną miąższość utworów czwartorzędowych. Na terenie gminy osiągają one miąższość 150-230 m. Reprezentowane są one przez utwory zlodowaceń: podlaskiego, południowopolskiego, środkowopolskiego oraz lokalne zlodowacenia północnopolskie oddzielone osadami interstadialnymi.

Utwory zlodowacenia podlaskiego o miąższości 2-7 m to seria wodno – lodowcowych piasków i żwirów z otoczkami oraz poziomem piaszczystej gliny zwałowej (od 20 m miąższości). Utwory zlodowacenia południowopolskiego reprezentowane są przez naprzemianległe osady zastoinowe piaszczysto – żwirowe, gliny zwałowe, piaski i gliny fluwioglacjalne oraz muły i ropy. Wyżej zalegają osady interstadiału mazowieckiego wykształcone jako piaski i żwiry rzeczne oraz osady jeziorne z cienkimi wkładkami torfu.

Utwory zlodowacenia środkowopolskiego mają największy udział w budowie pokrywy czwartorzędowej gminy. Stadiał maksymalny tego zlodowacenia reprezentują piaski pylaste, mułki

zastoinowe oraz piaski różnoziarniste przedzielone czterdziesto metrową warstwą piaszczystej gliny zwałowej. Osady te pokryte są 15-20 metrowej miąższości utworami zastoinowymi – iłami, mułkami oraz 20-25 m miąższości utworami rzeczno jeziornymi i jeziornymi.

Stadiał północno-mazowiecki zlodowacenia środkowopolskiego reprezentują dwa poziomy fluwioglacjalnych piasków i żwirów (6-25 m) przedzielone 20-25 m warstwą gliny zwałowej oraz drobne piaski zastoinowe, mułki i ły warstwowe o miąższości nie przekraczającej 8 m. Do osadów tego stadiału należą również, występujące na powierzchni terenu gliniasto – piaszczysto – żwirowe utwory lodowcowe z głazami, gliny zwałowe oraz utwory budujące wzniesienia czołowe morenowe i kemy.

Utwory zlodowacenia północnopolskiego to 15-30 m miąższości seria piasków i żwirów rzecznych, budujących wyższe tarasy akumulacyjne w dolinach rzek Supraśl i Płoska oraz lokalnie – mułki i piaski jeziorne z wkładami torfu.

Holocen na terenie gminy Gródek reprezentują osady powstałe w dnach dolin rzecznych oraz zagłębieniach bezodpływowych i wytopiskowych na wysoczyznach. Są to drobne piaski, mułki i mady rzeczne oraz torfy i towarzyszące im warstwy gytii i kredy jeziornej oraz namuły torfiaste i piaszczyste. Miąższość osadów holoceńskich nie przekracza 5 m.

➤ *flora i fauna*

Środowisko biotyczne podlega bardzo różnorodnym oddziaływaniom człowieka, przy czym większość z form antropopresji wpływających na inne komponenty (powietrze, wody, gleby), powoduje także skutki w organizmach żywych. W powszechnej opinii, współcześnie największym zagrożeniem dla roślin i zwierząt jest zmniejszanie ich przestrzeni życiowej, czyli korzystnych dla nich siedlisk. Odbywa się to przede wszystkim w wyniku zainwestowania przestrzeni, w tym szczególnie liniowej infrastruktury komunikacyjnej, która prowadzi do fragmentacji siedlisk i populacji poszczególnych gatunków. W świetle znacznej dynamiki wzrostu powierzchni zabudowanych, przy aktualnym poziomie zainwestowania terenu, można się spodziewać nasilenia niekorzystnych skutków tych zjawisk dla przyrody ożywionej.

Szate roślinną Gminy Gródek kształtują tereny zieleni gminnej oraz lasy. Wśród terenów zieleni wymienić należy: parki, zieleńce, zieleń uliczną i osiedlową oraz cmentarze. Obiekty te zajmują łączną powierzchnię ponad 11,6 ha, co stanowi blisko 0,04% powierzchni gminy. Lasy natomiast zajmują powierzchnię ponad 26 704,2 ha. Lesistość obszaru stanowi blisko 60,9%. W strukturze własności dominują lasy publiczne (89,8%), lasy prywatne stanowią 10,2% powierzchni. Gatunkiem dominującym w drzewostanie jest sosna z udziałem świerka, brzozy i olchy. Dominującym typem siedliskowym lasu jest bór mieszany świeży (BMśw). Z pozostałych siedlisk znaczący udział ma bór świeży (Bśw) i las mieszany świeży (LMśw).

Wiekowo dominują drzewostany w przedziale wieku 21-30 i 51-60 lat. Na terenie Gminy Gródek występują lasy ochronne: glebochronne, wodochronne, stanowiące ostoję zwierząt podlegających ochronie gatunkowej, stanowiące znaczenie dla obronności i bezpieczeństwa Państwa.

➤ **obszary i obiekty chronione**

Na terenie gminy zanotowano występowanie siedmiu form ochrony przyrody: Natura 2000, park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody, pomniki przyrody, użytki ekologiczne oraz Zielone Płuca Polski.

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Puszcza Knyszyńska” (PLB200003). Obszar obejmuje Puszcze Knyszyńską - dość silnie rozczłonkowany kompleks leśny, którego wiele fragmentów zachowało jeszcze naturalny charakter. Obszar obejmuje dwie ostoje ptasie o randze europejskiej E 28 i E 29 (Puszcza Knyszyńska i Niecka Gródecko-Michałowska). Występuje co najmniej 38 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG, 14 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: błotniak łąkowy, błotniak zbożowy (PCK), bocian czarny, trzmielojad, orlik krzykliwy (PCK), gadożer (PCK), cietrzew (PCK), dubelt (PCK), dzięcioł biało-grzbiety (PCK), dzięcioł trójpalczasty (PCK), puchacz (PCK), sowa błotna (PCK), włochatka (PCK) i kraska (PCK); w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występuje zimorodek.

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Ostoja Knyszyńska” (PLH200006). Ostoja Knyszyńska obejmuje rozległy kompleks leśny Puszczy Knyszyńskiej, którego wiele fragmentów zachowało naturalny charakter, rozcięty przez użytkowane rolniczo doliny niewielkich rzek i polany, otoczony przez obszary o ekstensywnej gospodarce rolnej, o mozaikowym krajobrazie, z licznymi torfowiskami. Przez projektowaną ostoję przebiega wododział zlewni Wisły i Niemna - do tej drugiej należą dorzecza Świsłoczy i uchodzącej do niej Nietupy. Główną rzeką Ostoi jest Supraśl, dopływ Narwi. Około 1/5 obszaru ostoi zajmują różnego typu tereny hydrogeniczne - podmokliska i torfowiska. Około 50% obszarów hydrogenicznych jest zatorfiona, a wskaźnik zatorfienia oscylujący w granicach 10% wskazuje, że jest to jeden z najbardziej zabagnionych regionów w Polsce. Dzięki jedynie nieznacznie zmienionym warunkom naturalnym, Puszcza Knyszyńska jest jednym z najcenniejszych kompleksów leśnych w Polsce. Jej lasy mają charakter subborealny, a krajobraz przypomina południowo-zachodnią tajgę. Utrzymuje się tu bogata flora z istotnym udziałem gatunków borealnych i górskich - ok. 800 gatunków roślin naczyniowych, w tym 43 gatunki objęte ochroną gatunkową a 6 z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Wśród tych ostatnich jest m.in. rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa*, dla którego Ostoja Knyszyńska jest jednym z najważniejszych obszarów występowania w Polsce. W uroczyskach Gorbacz i Machnacz występują dwie spośród zaledwie kilku znanych w Polsce populacji *Chamaedaphne calyculata*, rośliny uważanej za relikt glacialny. Faunę o charakterze puszczańskim reprezentują m. in. duże drapieżniki - wilk *Canis lupus*

i ryś *Lynx lynx*, a spośród ptaków np. orlik krzykliwy *Aquila pomarina* i puchacz *Bubo bubo*. Występuje tu jedno z pięciu wolno żyjących stad żubra *Bison bonasus* w Polsce. W sumie Puszcza jest ostoją 9 gatunków zwierząt wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG.

Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej (PKPK) powołany przez Wojewódzką Radę Narodową rozporządzeniem Nr XXVI/172/88 (Dz.U. Woj. Biał. z 1988 Nr 9 poz. 94). Przedmiotem ochrony jest obszar PKPK o powierzchni 74447 ha. Wokół Parku utworzona jest strefa ochronna - otulina o pow. 52255 ha. Obszary o bardzo dużych wartościach przyrodniczych w obrębie Parku objęte są ochroną konserwatorską w formach rezerwatów przyrody: Budzisk, Karczmisko, Krzemianka, Krzemienne Góry, Stara Dębina, Surażkowo, Jesionowe Góry, Stare Biele, Góra Pieszczana, Kulikówka, Woronicza, Międzyrzecze, Bahno w Borkach, Jałówka, Las Cieliczański, Krasne, Wielki Las, Starodrzew Szyndzielski, Kozłowy Ług, Taboły i Chomontowszczyzna. Podstawową sieć dolin rzecznych Parku tworzy rzeka Supraśl oraz mniejsze dopływy Sokołdy, Słoi, Płoski, Pilnicy, Czarnej, Czapielówki, Jałówki, Kulikówki. Wg. informacji GUS (2009) PKPK zajmują powierzchnię 15 923,7 ha co stanowi 59,01% obszarów prawnie chronionych.

W Gminie Gródek znajdują się jeden obszar chronionego krajobrazu: **Wzgórza Sokólskie** powołane przez Wojewódzką Radę Narodową rozporządzeniem Nr XII/84/86 z dnia 29.04.1988 (Dz. Urz. Woj. Biał. Nr 12 poz. 128). Obszar ten znajduje się na wschód od Puszczy Knyszyńskiej. Rozciągnięty jest wzdłuż granicy polsko-białoruskiej od Krynek do okolic Bobrownik. Zajmuje powierzchnię 38 742 ha. Cechuje się bardzo urozmaiconą rzeźbą terenu. Wysokie wzgórza pochodzenia lodowcowego – moreny, kemy i ozy - upodabniają ten region do północnej suwalszczyzny, na której jednak występują dodatkowo jeziora.

Na terenie Gminy Gródek znajdują się cztery rezerваты przyrody: **Rabinówka** rezerwat powołany przez Wojewodę Podlaskiego rozporządzeniem Nr 67/05 z dnia 02.12.2005 (Dz. Urz. Nr 257 poz. 2899). Jest on położony w południowo – zachodniej części Nadleśnictwa Waliły w okolicach wsi Kolonia Mieszki przypominający ze względu na obfitość wody i typ roślinności, Kotlinę Biebrzańską. **Chomontowszczyzna** rezerwat powołany przez Wojewodę Podlaskiego rozporządzeniem Nr 28/99 z dnia 10.08.1999 (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 26 poz. 411). Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu Puszczy Knyszyńskiej, głównie zbiorowisk lasów mieszanych bagiennych odznaczającego się wysokim stopniem naturalności, oraz szeregu siedlisk borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów świeżych o różnym stopniu naturalności, stanowiących ostoję wolno żyjącego stada żubrów. **Las Cieliczański** rezerwat powołany przez MOŚNiL zarządzeniem z 25.06.1990 r. (Dz. Urz. M.P. 1990 Nr 31 poz. 248). Celem ochrony jest zachowanie fragmentu Puszczy Knyszyńskiej z licznymi, cennymi zbiorowiskami leśnymi o charakterze naturalnym reprezentowanymi głównie przez grady z rzadkim wiązem górskim, bory mieszane i olsy. Przez teren rezerwatu płyną leśne strumienie zasilane źródłiskami. **Jezioro Wiejki** powołany rozporządzeniem Wojewody Białostockiego Nr 9/97 z dnia

4.12.1997 (Dz. Urz. Woj. Biał. 1997 Nr 24 poz. 116). Jezioro Wiejki jest jednym z nielicznych pozostałości systemu jeziornego obszarów staroglacjalnych, związanych genetycznie z formami wytopiskowymi zlodowacenia środkowopolskiego. W obrębie jeziora występuje las brzozowo – wierzbowy w inicjalnym stadium oraz ols porzeczkowy zbiorowiska te tworzą strefę okalającą. W obrębie zakrzaczeń brzozowych w kierunku północno-wschodnim znajduje się rzadkie reliktowe stanowisko brzozy niskiej. Warunki występujące w rezerwacie sprzyjają rozwojowi ptactwa lęgowego. Corocznie lęgnie się tu 26-29 gatunków ptaków.

Na terenie gminy powołano 24 pomniki przyrody. Dwadzieścia dwa z nich to pojedyncze drzewa lub grupy drzew, natomiast dwa pozostałe to grupy głazów położone we wsi Załuki.

➤ *wody powierzchniowe*

Obszar gminy Gródek leży w zlewni rzeki Narew i Niemen. Przez północno – wschodnią część gminy przebiega dział wodny I rzędu oddzielający obie te rzeki. Główną rzeką Gródka jest Supraśl, która poprzez liczne dopływy i sieć rowów melioracyjnych, zbiera wody opadowe z 90% obszaru gminy. Lewymi dopływami Supraśli są: Dzierniakówka i Płoska; prawymi: Gleniówka, Grzybówka, Średnia, Radulinka i Słoja. Przez teren gminy przepływa też potok Kołodziejanka oraz kilka bezimiennych cieków i rowów melioracyjnych znajdujących ujście w rzece Świsłocz. Dolina rzeki Świsłocz na tym odcinku jest wyraźnie zaznaczona w terenie. Zbocza doliny są dość wysokie (35-40 m) i strome.

Przez teren gminy przepływa też potok Kołodziejanka oraz kilka bezimiennych cieków i rowów melioracyjnych znajdujących ujście w rzece Świsłocz.

Na terenie Gródka istnieje kilka zbiorników wód powierzchniowych (okolice Walił). Zagrożenie falą powodziową występuje w okolicach wsi Borki (zasięg fali powodziowej 129,35 m n.p.m.) oraz wsi Kondycja (130,25 m n.p.m.) na rzece Supraśl.

Spośród czterech rzek monitorowanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku tylko Słoja charakteryzowała się dobrym stanem wód (II klasa). Rzeki takie jak: Supraśl, Płoska i Świsłocz zaliczono do III klasy czystości (stan umiarkowany). Żaden z wymienionych cieków nie spełniał kryteriów bytowania dla ryb w warunkach naturalnych. Ponadto ocena podatności na eutrofizację nie wskazała przekroczeń wartości granicznych wskaźników stosowanych przy ocenie eutrofizacji wód powierzchniowych.

Głównym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych są ścieki komunalne odprowadzane w zorganizowany sposób systematycznie do kanalizacji, odprowadzane przez zakłady bezpośrednio do wód lub do ziemi. Wody ulegają również degradacji na skutek splukiwania, przez opady atmosferyczne, zanieczyszczeń z łąk, obszarów leśnych i terenów zurbanizowanych. Na pogarszanie się parametrów wód wpływają zanieczyszczenia komunikacyjne, wytwarzane przez

środki transportu drogowego i kolejowego, zanieczyszczenia przenikają także z nieszczelnych kanałów ściekowych lub osadowych.

➤ *wody podziemne*

Utwory czwartorzędowe stanowią główne źródło ujmowania wód podziemnych dla celów użytkowych na obszarze gminy. W ich obrębie wyróżnia się kilka poziomów wodonośnych charakteryzujących się zróżnicowaną zasobnością i zasięgiem przestrzennym. Wyróżniane poziomy wodonośne to: spągowy, międzymorenowy oraz przypowierzchniowy.

Wody z ujęć czwartorzędowych, a w szczególności z poziomu wodonośnego międzymorenowego są podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę na terenie gminy Gródek. Warstwy wodonośne tego poziomu tworzą naprzemianległe z glinami piaski i żwiry znajdujące się na znacznych głębokościach. Głębokość ujęć wodociągowych waha się od 43 m w Bobrownikach do 151 m w Gródku, a wydajność od 18 m³/h w Łużanach do 180 m³/h w Gródku.

Wody poziomu przypowierzchniowego występują w aluviach rzecznych oraz w utworach wodnolodowcowych. Poziom ten występuje w dolinach rzek: Supraśli, Dzierniakówki, Płoski, Gleniówki, Grzybówki, Radulinki, Stoi i Świsłoczy oraz w dolinach mniejszych cieków i zagłębień terenowych, a także na terenach wysoczyznowych zbudowanych z piaszczystych utworów wodnolodowcowych. Głębokość zalegania zwierciadła wody w dolinach rzecznych i zagłębieniach waha się w granicach 0,0-1,0 m a w obszarach wysoczyznowych 0,8-1,5 m, stanowią one podstawowe źródło ujmowania wód w studniach kopanych. Wody tego poziomu podlegają dużym wahaniom zależnie od intensywności opadów i roztopów wiosennych.

W 2010 r. na terenie powiatu w/w badaniami objęto jedną studnię w Gródku. Stwierdzono, że od 2004 r. wody podziemne uległy wyraźnemu pogorszeniu (wody niezadawalającej jakości) – IV klasa. Stwierdzono przekroczenia norm żelaza i azotu amonowego. Obecność azotu amonowego świadczy o przeniknięciu do warstwy wodonośnej zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego. Badania w 2010 roku wykazały jakość umiarkowaną ze względu na zawartość tlenu.

Głównymi zagrożeniami antropogenicznymi jakość wód podziemnych na terenie gminy są: niewłaściwe stosowanie nawozów naturalnych (głównie gnojowicy), chemizacja rolnictwa (nadmierne stosowanie nawozów mineralnych i środków ochrony roślin), nieodpowiednio zabezpieczone składowiska odpadów, niewłaściwe zabezpieczenie stacji przeładunku dystrybucji i magazynowania paliw, zanieczyszczone wody powierzchniowe i opadowe, zanieczyszczenia atmosferyczne (opady pyłów i gazów emitowanych do atmosfery), nieszczelne zbiorniki ściekowe oraz szlaki komunikacyjne o dużym natężeniu ruchu.

➤ ***gleby i zasoby złóż kopalin***

Surowce naturalne występujące na terenie Gminy Gródek związane są z budową geologiczną terenu – kruszywo naturalne (żwiry i piaski). Zaliczamy je do złóż pospolitych. Na terenie gminy największe znaczenie ma wydobywanie kopaliny ze złoża Bobrowniki I oraz Załuki. Występujące dość powszechnie gliny zwałowe, ze względu na złą jakość surowca nie znajdują zastosowania gospodarczego.

Pod względem typologicznym gleby gminy nie są zbyt zróżnicowane. Dominują gleby piaskowe różnych typów genetycznych. W części północno – wschodniej występują gleby brunatne i kwaśne (Bw) z niewielkim udziałem czarnych ziem (D). W podziale województwa podlaskiego na regiony glebowo – rolnicze obszar Gródka położony jest w obrębie dwóch regionów Michałowskiego i Supraskiego. Region Michałowski to przede wszystkim wschodnia część gminy. Dominuje rzeźba niskofalista, miejscami pagórkowata. W obrębie gruntów ornych przeważają słabe gleby piaskowe kompleksów (6 – żytni słaby i 7 – żytni bardzo słaby). Wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej podnoszą użytki zielone występujące w dużych zwartych kompleksach. Region Supraski (zachodnia część gminy). Wśród gruntów ornych przeważają gleby kompleksu 6 i 7. Użytki zielone są słabej jakości (gleby bagienne i pobagienne) położone w dolinach rzek.

Na terenie gminy dominują gleby klasy V (gleby orne słabe) – 41,7%, mało żyzne, słabo urodzajne i zawodne. Zaliczamy do niej, takie gleby jak: brunatne, rdzawe, płowe, bielcowe wytworzone z piasków i żwirów gliniastych, płytkie mady, rędziny i gleby kamieniste. 38.2% zajmują gleby orne najsłabsze – klasa VI. Gleby te są słabe wadliwe i zawodne, plony uprawianych na nich roślin są niskie i niepewne. Do klasy VI zalicza się gleby rdzawe, bielcowe, rankery, płytkie rędziny, inicjalne, ciężkie mady podmokłe.

Według danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku wśród presji skierowanych w stronę środowiska glebowego, na terenie Gminy Gródek, wyróżnia się oddziaływanie przemysłu i sektora komunalnego, w tym przede wszystkim: emisja do powietrza zanieczyszczeń technologicznych z przemysłu oraz energetyczne spalanie paliw, zanieczyszczenia ściekami i odciekami z dzikich składowisk odpadów, magazynowanie i dystrybucja paliw, awarie przemysłowe, degradacja w skutek zachodzących procesów erozji, degradacja na skutek pozyskiwania kopalin oraz niski stopień skanalizowania gminy. Jednym z najmniej przewidywalnych czynników zanieczyszczeń gleb są poważne awarie przemysłowe oraz wypadki związane z transportem substancji niebezpiecznych. Główną przyczyną występowania poważnych awarii przemysłowych jest przede wszystkim nieprzestrzeganie reżimów technologicznych, ale także pożary, kolizje drogowe oraz porzucanie odpadów.

➤ *powietrze atmosferyczne*

Stężenie zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym na terenie Gminy Gródek uzależnione jest od lokalnej i napływowej emisji zanieczyszczeń, warunków klimatycznych oraz topografii terenu. Głównym źródłem informacji na temat stanu zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego jest obserwacja zmian zachodzących w ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza oraz stężeń zanieczyszczeń powietrza i opadów atmosferycznych.

W roku 2009 WIOŚ w Białymstoku dokonał pomiaru zanieczyszczeń powietrza pod kątem ochrony zdrowia. Klasyfikacja objęła między innymi ocenę poziomu substancji takich jak: dwutlenek węgla, dwutlenek azotu, pył zawieszony PM10, ołów, ozon, tlenek węgla, benzen, bezo(a)piren, arsen, nikiel i kadm. Na analizowanym obszarze nie odnotowano przekroczenia żadnego z badanych parametrów. Strefa ta nie wymaga opracowania Programu Ochrony Powietrza. Dokonano również pomiaru poziomu zanieczyszczeń pod względem ochrony roślin. Klasyfikacja objęła ocenę poziomu dwutlenku węgla, tlenki azotu i ozon. W badanej strefie żadna z analizowanych substancji nie przekroczyła dopuszczalnej wartości. Pod względem kryterium ochrony roślin obszar należy do klasy A. Na podstawie analizy pomiarów poszczególnych zanieczyszczeń można stwierdzić, że czystość powietrza w gminie można określić jako dobrą, zarówno pod względem kryterium ochrony roślin jak i ochrony zdrowia mieszkańców.

Na terenie Gminy Gródek zidentyfikowano występowanie zanieczyszczeń ze źródeł punktowych, powierzchniowych i liniowych. Źródła punktowe to przede wszystkim źródła emisji zorganizowanej, powstającej w procesach energetycznych i technologicznych. Emisja liniowa na terenie gminy związana jest przede wszystkim ze środkami transportu. Choć od emisji punktowej dzieli ją rzędy wielkości, jest ona szczególnie istotna ze względu na emisję niską, prowadzącą często do powstania wysokich stężeń w strefie przebywania ludzi. Najważniejszym źródłem emisji liniowej w gminie jest transport samochodowy. Substancje emitowane z silników pojazdów oddziałują na stan jakości powietrza szczególnie w najbliższym otoczeniu dróg, a ich wpływ maleje wraz z odległością. Emisja powierzchniowa pochodząca z niskich emitorów odprowadzających gazowe produkty spalania z domowych palenisk i lokalnych kotłowni węglowych ma w sezonie grzewczym największy negatywny wpływ na stan powietrza w gminie.

W porównaniu z poprzednimi latami zaobserwowano wyraźny spadek emisji punktowej. Zwiększenie emisji liniowej i powierzchniowej spowodowane jest zarówno wzrostem natężenia ruchu drogowego i rozwojem budownictwa, jak i urealnieniem współczynników zastosowanych w modelowaniu matematycznych zanieczyszczeń wykonanym dla całego rozpatrywanej przestrzeni.

➤ *hałas*

Hałas jest jednym z najbardziej uciążliwych czynników wpływających na środowisko i samopoczucie. Długotrwałe narażenie na działanie nadmiernego hałasu wywołuje szereg

dolegliwości łącznie z możliwością częściowej lub całkowitej utraty słuchu. W związku z tym identyfikacja źródeł hałasu, cykliczne pomiary oraz działania w kierunku utrzymania dopuszczalnych poziomów hałasu są koniecznością.

Ze względu na źródło powstawania hałasu, na terenie Gminy Gródek wyróżniono:

- hałas komunikacyjny pochodzący od środków transportu drogowego,
- hałas komunalny występujący w budynkach mieszkalnych, szczególnie wielorodzinnych i w obiektach użyteczności publicznej,
- hałas przemysłowy, którego źródłem są urządzenia i maszyny w obiektach przemysłowych i usługowych.

Najbardziej narażeni na działanie hałasu komunikacyjnego są mieszkańcy budynków położonych w pobliżu szlaków drogowych. Na poziom hałasu ma wpływ szereg czynników związanych z ruchem pojazdów, a także z parametrami drogi. Do najważniejszych z nich należą: natężenie ruchu związane bezpośrednio ze znaczeniem drogi w układzie komunikacyjnym, struktura ruchu (udział pojazdów osobowych i ciężarowych), średnia prędkość pojazdów i ich stan techniczny, płynność ruchu, rodzaj i stan nawierzchni. Środki transportu są ruchomymi źródłami hałasu decydującymi o parametrach klimatu akustycznego przede wszystkim na terenach zamieszkałych. Poziomy dźwięku środków komunikacji drogowej są wysokie i wynoszą 75-90 dB. Przekraczają tym samym dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku w otoczeniu budynków mieszkalnych do 65 dB w porze dziennej i 55 dB w porze nocnej.

Z uwagi na wzrastającą liczbę pojazdów i zwiększające się natężenie ich ruchu można przyjąć, że na terenie gminy utrzymuje się tendencja wzrostowa natężenia hałasu związanego z ruchem kołowym. Przyczyną uciążliwości jest także zła jakość nawierzchni dróg. Dodatkowo ruch samochodowy jest źródłem wibracji, odczuwalnych w budynkach w bezpośrednim sąsiedztwie drogi. W porze dziennej przeważa ruch samochodów osobowych, natomiast w porze nocnej udział samochodów ciężarowych. W związku z tym mieszkańcy gminy przez całą dobę narażeni są na działanie hałasu.

W miejscach szczególnie narażonych na hałas konieczne będzie wybudowanie ekranów akustycznych lub zasadzenie pasów zwartej zieleni izolacyjnej (gęste krzewy i drzewa). Poprawę warunków zapewni również modernizacja dróg i ulic poprzez zastosowanie nawierzchni właściwej dla rzeczywistej prędkości pojazdów.

Dane szacunkowe wskazują, że znaczna część społeczeństwa narażona jest na ponadnormatywny hałas w mieszkaniach, związany z zastosowaniem materiałów i konstrukcji budowlanych, nie stanowiących bariery dla przenikania hałasu. Poza źródłami hałasu pochodzącymi z wnętrza budynków wielorodzinnych i jednorodzinnych, źródłem hałasu osiedlowego mogą być pojazdy przemieszczające się po lokalnych drogach oraz parkujące na parkingach zlokalizowanych przeważnie bezpośrednio przy budynkach mieszkalnych. Źródłem hałasu powodującego uciążliwości

może być również lokalizacja zakładów usługowych o podwyższonej emisji hałasu, np. restauracje, usługi rzemieślnicze.

Zgodnie z przepisami prawa, dopuszczalny poziom hałasu pochodzący od instalacji i urządzeń w budynkach może wynosić w ciągu dnia 30-40 dB, nocą 25-30 dB.

Kolejnym źródłem hałasu jest hałas przemysłowy, który stanowi zagrożenie o charakterze lokalnym, występujące głównie na terenach sąsiadujących z obszarami przemysłowymi, a także w przypadku niewłaściwej lokalizacji zakładów przemysłowych i usługowych w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej. System lokalizacji nowych inwestycji oraz potrzeba sporządzania ocen oddziaływania na środowisko, kontrole i egzekucja nałożonych kar pozwalają na znaczne ograniczenie tych uciążliwości. Dla źródeł hałasu przemysłowego, ze względu na ich niewielki rozmiar, istnieją możliwości techniczne ograniczenia emisji hałasu do środowiska przez stosowanie tłumików akustycznych, obudów poszczególnych urządzeń czy zwiększenie izolacji akustycznej ścian pomieszczeń, w których znajdują się maszyny wytwarzające hałas.

➤ *promieniowanie elektromagnetyczne*

Źródłem pól elektromagnetycznych, na terenie Gminy Gródek, są przeważnie urządzenia i linie energetyczne. Głównym źródłem energii jest RPZ 110/15 kV zlokalizowany w Michałowie. To podstawowe źródło energii elektrycznej dla odbiorców z terenu gminy zasilane jest liniami SN 15 kV relacji Michałowo - Gródek. Ponadto na terenie gminy zlokalizowane są inne źródła promieniowania, takie jak liczne urządzenia radiokomunikacyjne, radiolokacyjne i radionawigacyjne, a wśród nich stacje bazowe telefonii komórkowej (46) i telefony komórkowe oraz urządzenia elektryczne w zakładach pracy i gospodarstwach domowych. Źródłem promieniowania jest każde urządzenie (instalacja), w którym następuje przepływ prądu.

W 2010 roku WIOŚ w Białymstoku przeprowadził pomiary pola elektromagnetycznego w 45 punktach pomiarowych w tym na terenie m. Gródek (ul. Białostocka 72). W żadnym z nich nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów.

➤ *infrastruktura techniczna*

Stopień wyposażenia terenu w infrastrukturę techniczną oraz jej stan są elementami mającymi znaczący wpływ na środowisko i jakość życia mieszkańców. Istotne znaczenie ma m.in. stan gospodarki wodnej.

Ludność Gminy Gródek zaopatrywana jest w wodę z zasobów wód podziemnych, ujęcia wód powierzchniowych nie występują. Ujęcie wód podziemnych (7 studni) zlokalizowanych jest w Gródku, Mieleskach, Waliłach, Zubkach i Bobrownikach. W 2009 roku długość czynnej sieci wodociągowej wyniosła 55,5 km, przy 1 141 podłączeniach prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego mieszkalnictwa. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej (w 2009r.) stanowiła 70,1% (3 989). Stopień zwodociągowania Gminy Gródek jest niższy od stopnia

zwodociągowania powiatu białostockiego, który wynosi 85,6%. Długość sieci wodociągowej w przeliczeniu na jednostkę powierzchni na terenie gminy osiągnęła wartość 12,9 km/km² i jest zdecydowanie niższa od powiatowej 50,1 km/km². Na przestrzeni lat 2003 – 2009 sieć wodociągową rozbudowano o 7,7 km (16,1%), a liczba podłączeń do budynków zwiększyła się o 67 sztuk (6,2%). Natomiast analizując rozwój sieci wodociągowej w powiecie białostockim, w tym samym przedziale czasowym stwierdzono, że zwiększyła się ona o 272 km (22,3 %), zaś liczba przyłączy prowadzona do budynków wzrosła o 4 911 sztuk (20,0%).

Szczególne znaczenie dla stanu środowiska ma stan infrastruktury kanalizacyjnej. Na terenie Gminy Gródek w 2009 roku długość czynnej sieci kanalizacyjnej wyniosła 25,9 km, przy 574 podłączeniach do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Ludność korzystająca z sieci (w 2009 r.) stanowiła 43,1% (2 454). Stopień skanalizowania gminy (43,1%) był niższy od stopnia skanalizowania powiatu białostockiego, w którym to badany wskaźnik wynosi 52,7%. Długość sieci kanalizacyjnej w przeliczeniu na jednostkę powierzchni wynosi 6,0 km/km², a w powiecie 19,5 km/km². Na przestrzeni lat 2003-2009 sieć kanalizacyjną rozbudowano o 5,3 km (25,7%), a liczba podłączeń prowadzących do budynków wzrosła o 105 sztuk (12,4%). W powiecie białostockim sieć kanalizacyjną rozbudowano o 181,4 km (45,3%), natomiast liczba podłączeń zwiększyła się o 5 476 sztuk (60,6%).

Komunalna oczyszczalnia ścieków dla gminy znajduje się w Gródku i Waliłach - Dwór. Charakteryzują się one średnią przepustowością 400 m³/d oraz 28 m³/d. W roku 2009 oczyściły 97 dam³ oraz wytworzyły 4 Mg suchej masy osadów ściekowych. Odbiornikiem ścieków jest rzeka Supraśl.

Na terenie Gródka od 1987 do 2009 r. funkcjonowało gminne składowisko odpadów komunalnych w okolicach wsi Dzierniakowo. Powierzchnia działki wynosi 1,2 ha z czego 0,87 ha stanowi część przeznaczona do bezpośredniego składowania nieczystości stałych. Pojemność składowiska oszacowano na 90 tys. m³. Na wysypisku wybudowano dwa mogilniki o średnicy 1 200 mm zagłębione 2,0 m i wystające ponad teren 1,0 m z przeznaczeniem do składowania odpadów niebezpiecznych (nie były one jednak wykorzystywane). Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny ustalił (na etapie projektowania) 300 m strefę ochronną – postanowienie Nr PIS-0131-15/C/85 z dnia 1985.02.28. Decyzją Starostwa Powiatowego w Białymstoku gminne składowisko odpadów komunalnych zostało zamknięte 31 grudnia 2009 r. W roku 2010 przystąpiono do jego rekultywacji. Środki na ten cel pozyskano z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, Oś Priorytetowa V. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska, Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska. Całkowita wartość Projektu 1 026 225,20zł (w tym dofinansowanie z EFRR 872 291,42 zł). Okres realizacji 18.02.2010 – 31.10.2011.

Elementy infrastruktury technicznej mogą również negatywnie wpływać na środowisko. Znaczne obciążenie dla środowiska, polegające na wprowadzaniu dysharmonii w krajobrazie,

stwarzają napowietrzne linie elektroenergetyczne. Gmina zasilana jest energią elektryczną 15 KV ze źródeł zewnętrznych, dwukierunkowo liniami Michałowo - Gródek oraz Białystok - Gródek. Dostarczana jest ona sieciami kablowymi z istniejących rozdzielni 110/15 KV usytuowanych w Michałowie.

Na terenie Gminy Gródka nie występują większe źródła wytwarzania energii cieplnej. W zabudowie mieszkaniowej dominują lokalne źródła ciepła na paliwo stałe (węgiel, drewno).

Przez obszar gminy przebiega trasa gazociągu wysokiego ciśnienia DN 250 relacji Rembelszczyzna – Wyszków – Białystok – Bobrowniki. Obecnie długość czynnej sieci gazowej – przemysłowej na terenie gminy wynosi 37 560 m. Plany zarządcy sieci PGNiG S.A. zakładają, że źródłem gazu dla gminy będzie istniejący w/w gazociąg wysokiego ciśnienia. Przez obszar Gródka zakłada się również budowę gazociągów wysokiego ciśnienia w kierunku Michałowa i Krynek.

Istotne znaczenie dla stanu środowiska ma również stan infrastruktury komunikacyjnej (ilość i jakość dróg). Gmina położone jest wzdłuż ważnego szlaku komunikacyjnego, w ciągu drogi krajowej:

- ❖ Nr 65 granica państwa – Ełk – Gołdap – Grajewo – Białystok – Bobrowniki – granica państwa; droga krajowa ma długość ok. 38 km, co stanowi 13,3 % całej sieci komunikacyjnej.

wojewódzkiej:

- ❖ Nr 686 Zajma – Michałowo – Jałówka; ma ona długość 3 km, co stanowi 1,0% długości całej sieci komunikacyjnej.

Długość dróg powiatowych na terenie gminy wynosi 125,9 km, co stanowi blisko 44,1% całej sieci komunikacyjnej. Drogi utwardzone stanowią 84 km – 66,7%.

Pozostałą sieć komunikacyjną tworzą drogi gminne o łącznej długości ok. 118,7 km (41,6% całej sieci).

Układ przestrzenny dróg jest wystarczający pod względem obsługi sieci osadniczej, natomiast ich stan techniczny jest niezadowalający. Ze względu na znaczne nasilenie ruchu i niedostosowanie standardu nawierzchni dróg do obciążeń, następuje przyspieszony proces ich degradacji. Parametry techniczne i stan techniczny większości dróg i znacznej ilości obiektów inżynierskich nie odpowiada wymogom klas technicznych. Transport ciężkich towarów stwarza duże uciążliwości zarówno dla środowiska przyrodniczego, a w tym dla ludzi, głównie w obszarach zurbanizowanych.

➤ *nadzwyczajne zagrożenia środowiska*

Wśród potencjalnych nadzwyczajnych zagrożeń dla środowiska na terenie gminy, wymienia się przede wszystkim: pożary lasów i torfowisk, susze, powódzie, gradobicia, silne wiatry, a także awarie urządzeń infrastruktury technicznej, katastrofy komunikacyjne drogowe, głównie związane z transportem materiałów niebezpiecznych.

Szczególnym rodzajem zagrożeń występujących w środowisku są tzw. „nadzwyczajne zagrożenia” charakteryzujące się nagłym przebiegiem. Wśród tego typu zagrożeń wymienić można zarówno klęski o charakterze naturalnym: powódzie, huragany, trzęsienia ziemi, jak również katastrofy i wypadki związane z technologiami i wytworami ludzkimi, zwane poważnymi awariami (np. uwalnianie się niebezpiecznych substancji chemicznych, wybuchy, pożary). Zdarzenia związane z poważnymi awariami cechuje niepowtarzalność, losowość, wieloprzyczynowość i różnorodność bezpośrednich skutków. Ich skutkiem jest zagrożenie zdrowia i życia ludzi, degradacja środowiska i poważne straty gospodarcze. W związku z tym, że katastrofom nie można całkowicie zapobiec, istotne znaczenie ma przewidywanie ich skutków, opracowanie wcześniej właściwych planów ratowniczych, procedur postępowania, zapewnienie sił i środków, przygotowanie systemów powiadamiania.

W Gminie Gródek zagrożenie powodziowe może wystąpić jedynie wzdłuż istniejącej rzeki oraz jezior, w partiach niższego terenu i jest powodowane okresowym wzbieraniem wód. W dolinie rzecznej, w okresie roztopów i spływów wiosennych może dochodzić do zalewania piwnic i parterów budynków mieszkalnych. W przypadku mis jeziornych mogą one podtapiać przyległy do nich obszar. W celu zmniejszania rozmiarów powodzi należy w ramach bieżącej konserwacji rzeki i jezior utrzymywać parametry koryt pozwalające na uzyskanie optymalnej przepustowości.

Na terenie Gminy Gródek lasy stanowią duże i zwarte kompleksy leśne, co wzmacnia zagrożenie pożarami na tym terenie. W przypadku powstania pożaru tereny leśne potęgają zagrożenie rozprzestrzeniania się ognia. Zagrożenie pożarami wywołują także szlaki komunikacyjne i siedliska ludzkie. Poważne zagrożenie stwarzają także sami mieszkańcy, np. poprzez nielegalne wypalanie traw.

Rodzaj czynnika wywołującego zagrożenie ze strony gwałtownych zjawisk atmosferycznych, w dużej mierze zależy od pory roku. Gwałtowne i obfite opady deszczu oraz gradu stanowią zagrożenie szczególnie w porze letniej. Opady deszczu mogą wówczas powodować wezbrania cieków wodnych, a w wyniku tego podtopienia i powódzie. Natomiast gwałtowne opady gradu niosą za sobą przede wszystkim zniszczenia upraw polowych. W okresie zimowym zagrożenie stwarzają gwałtowne opady śniegu, co może spowodować głównie utrudnienia komunikacyjne, a także zniszczenia roślin uprawnych i lasów.

Poza opadami atmosferycznymi zagrożenie stwarzają również towarzyszące im wiatry i burze. Silne wiatry mogą stać się przyczyną znacznych zniszczeń drzewostanów na terenach leśnych. Ponadto na skutek wystąpienia gwałtownych burz i wiatrów może dojść do uszkodzenia linii energetycznych, napowietrzanych linii telekomunikacyjnych, uszkodzeń budynków oraz utrudnień w ruchu komunikacyjnym wywołanych m.in. możliwością zalegania na drogach połamanych konarów drzew, a w skrajnych wypadkach także całych drzew wywróconych przez wiatr.

Zagrożenia skażeniem promieniotwórczym należy się doszukiwać w obszarze znacznie wybiegającym poza teren Gminy Gródek. Skażenie promieniotwórcze może być wywołane w wyniku awarii reaktorów jądrowych siłowni elektrowni atomowych, zlokalizowanych poza granicami kraju lub reaktorów jądrowych jednostek pływających po morzach północnych. W promieniu 250 km od granic Polski funkcjonują elektrownie jądrowe o łącznej mocy około 14,6 tys. MW, a w tym 20 bloków w 9 elektrowniach. Szczególne zagrożenie będzie miało miejsce w sytuacjach kiedy kierunki wiatrów w górnych warstwach atmosfery będą przebiegały od rejonu awarii urządzenia jądrowego na teren gminy.

Zgodnie z danymi Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej zagrożenie materiałami radioaktywnymi o największym zasięgu może nastąpić na skutek awarii reaktora w miejscowości Świerk (gmina Otwock, powiat otwocki). Reaktor znajduje się w Instytucie Energii Atomowej i jest jedynym eksploatowanym obiektem jądrowym w Polsce. Reaktor „Maria”, o mocy projektowej 30 MW, jest aktualnie eksploatowany na mocy nominalnej 21 MW. Reaktor „Ewa”, o projektowej mocy 10 MW, został wyłączony i jest obecnie używany do przechowywania wypalonego paliwa jądrowego. Zagrożenie skażeniem promieniotwórczym na terenie Gminy Gródek wywołują także legalne i nielegalne przewozy materiałów rozszczepialnych głównymi szlakami komunikacyjnymi przebiegającymi przez jej obszar.

Instalacje gazowe, energetyczne, ciepłownicze, wodociągowe i kanalizacyjne mogą ulec uszkodzeniu w wyniku różnych czynników. Awarie tych urządzeń mogą utrudnić funkcjonowanie gospodarstw domowych, zakłócić, a nawet przerwać działalność zakładów pracy oraz utrudniać komunikację i prowadzenie działań ratowniczych.

Awarii mogą także ulec instalacje przemysłowe zlokalizowane na terenie gminy. W celu zapobieżenia tego typu zdarzeniom w zakładach produkcyjnych realizowane są inwestycje ograniczające możliwość wystąpienia poważnej awarii. Zakłady zlokalizowane w sąsiednich gminach nie stwarzają istotnego zagrożenia dla Gminy Gródek.

Rozmiar zagrożenia uzależniony jest od rozmiaru awarii i aktualnych warunków atmosferycznych. Stały monitoring skażenia radiologicznego prowadzi Państwowa Agencja Atomistyki będąca członkiem Międzynarodowego Systemu Informacji Nukleonicznej w tym także wczesnego ostrzegania.

Dyrektywa Rady 96/82/WE zwana potocznie dyrektywą "Seveso II" dotyczy sfery zapobiegania poważnym awariom przemysłowym i ograniczenia ich skutków.

Większe przedsiębiorstwa na terenie Gminy Gródek nie zostały zaliczone do zakładów o dużym ryzyku (ZDR) natomiast Operator Logistyczny Paliw Płynnych Płock, Baza Paliw Nr 15 w Narewce, Magazyn w Waliłach został zaliczony do zakładów zwiększonego ryzyka.

VI. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Przy ustalaniu celów *Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014* wykorzystano m.in. analizę stanu środowiska na terenie gminy, a także wyniki analizy SWOT. Z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, wśród najistotniejszych problemów należy wymienić stan infrastruktury służącej ochronie środowiska:

- ✓ „emisja niska”,
- ✓ niski stopień skanalizowania,
- ✓ brak zorganizowanej sieci gazowej.

Ponadto w sferze przyrodniczej wymieniono:

- ✓ brak wód dobrej jakości;
- ✓ wzrastający poziom zanieczyszczeń komunikacyjnych w powietrzu oraz hałasu i wibracji w otoczeniu drogi;
- ✓ zagrożenie pożarowe lasów,
- ✓ obciążenie terenów leśnych nadmiernym ruchem turystycznym;
- ✓ słabe wykorzystanie potencjalnych źródeł energii odnawialnej;
- ✓ niewystarczające nakłady finansowe na aktywną ochronę przyrody.

Kolejną sferą, w której zidentyfikowano problemy jest sfera gospodarcza. Najistotniejsze z punktu widzenia ochrony środowiska i realizacji *Programu* jest:

- ✓ występowanie uciążliwości związane z przebiegiem drogi krajowej i wojewódzkiej przez teren gminy;
- ✓ zły stan infrastruktury drogowej.

Ponadto zidentyfikowano również szereg problemów natury społecznej i prawno-politycznej, co także miało wpływ przy ustalaniu celów i kierunków działania, zawartych w opracowaniu. Do najważniejszych problemów zaliczono:

- ✓ niewielką liczbę inicjatyw angażujących mieszkańców w sprawy ochrony środowiska;
- ✓ występowanie przestępstw i wykroczeń przeciwko przepisom ochrony przyrody;
- ✓ modę na konsumpcyjny tryb życia;
- ✓ ograniczony budżet na realizację projektów pro-środowiskowych,
- ✓ niechęć do stosowania przepisów ochrony przyrody i środowiska przez społeczeństwo i podmioty gospodarcze,
- ✓ małą skuteczność egzekwowania obowiązujących przepisów z zakresu ochrony środowiska.

Poza problemami bezpośrednio wynikającymi ze specyfiki gminy, przy sporządzaniu *Programu*, uwzględniono również problemy globalne, odnoszące się do jakości powietrza, czy też zmian klimatu.

Ponadto na szczególną uwagę zasługują obszary problemowe, na których istnieje lub może zaistnieć konflikt społeczeństwa w związku z ustalonymi lub planowanymi formami ochrony przyrody, w kontekście nowych inwestycji (głównie inwestycje liniowe).

Inwestycje o charakterze punktowym nie stwarzają większego problemu, ponieważ łatwiej jest dostosować je do obowiązujących przepisów. Znacznie prostsza jest także zmiana lokalizacji takich inwestycji. Z uwagi na stosunkowo niewielki obszar oraz zasięg oddziaływania łatwiejsze jest również podjęcie działań kompensacyjnych.

Należy się jednak spodziewać, że problemy z inwestycjami na obszarach chronionych będą się pojawiały i ich rozwiązanie będzie wymagało dużego wysiłku, a często i kosztów. W świetle obowiązujących uregulowań prawnych, sposoby na rozwiązanie takich sytuacji są jedynie trzy:

- podjęcie działań kompensacyjnych,
- zmiana lokalizacji inwestycji, omijająca tereny chronione,
- rezygnacja z inwestycji.

Wszystkie te rozwiązania są trudne w realizacji. Najmniej korzystna sytuacja ma miejsce wówczas, kiedy dochodzi do przyjęcia rozwiązania trzeciego. Rezygnacja, powoduje brak rozwiązania ważnych problemów lokalnych społeczności, a w efekcie doprowadza do wykształcenia postaw niechętnych ochronie przyrody. W praktyce na wiele lat zamyka to definitywnie drogę do realizacji jakichkolwiek działań ochronnych.

VII. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Podstawowym założeniem *Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014* jest dążenie do zrównoważonego rozwoju gminy, przy zachowaniu środowiska przyrodniczego w stanie jak najbardziej zbliżonym do stanu pierwotnego. Ustalenia dokumentu są propozycją spójnego, w układzie lokalnym, regionalnym, wojewódzkim i krajowym, systemu działań proekologicznych wzajemnie się uzupełniających. W przypadku braku jego realizacji lub realizacji fragmentarycznej (wyrywkowej) założone w *Programie* cele nie zostaną osiągnięte, a w konsekwencji może nastąpić pogorszenie się stanu środowiska przyrodniczego na terenie gminy. Poniżej przedstawiono potencjalne zmiany, jakie mogłyby mieć miejsce w przypadku braku realizacji ustaleń *Programu*, w poszczególnych dziedzinach ochrony środowiska:

1) ochrona przyrody i krajobrazu

Bioróżnorodność występująca na terenie województwa podlaskiego, a w tym także na obszarze Gminy Gródek, jest znacząca na tle kraju. W związku z tym zaniechanie realizacji ustaleń w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu jest działaniem zdecydowanie negatywnym. Brak ochrony najcenniejszych przyrodniczo ekosystemów mógłby się stać powodem zubożenia zasobów biologicznych regionu, a tym samym województwa i kraju. Postępująca degradacja ekosystemów wywołałaby szereg nieodwracalnych zmian w ich strukturze (przede wszystkim ich uproszczenie). Zmiany takie skutkują zaburzeniami równowagi ekologicznej i zakłóceniami przepływu energii i materii w ekosystemie. W sposób szczególny dotyczy to zaniku siedlisk hydrogenicznych w wyniku ich przesuszenia oraz uszkodzeń aparatu asymilacyjnego drzewostanów na skutek przemysłowych zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Tego typu zmiany mogą za sobą pociągać zanik w krajobrazie elementów różnicujących, tj. zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, wysp leśnych, oczek wodnych, skarp, torfowisk, zagłębień bezodpływowych i innych. Tego rodzaju ekosystemy pełnią ważne funkcje krajobrazowe, biocenotyczne, glebochronne i wodochronne oraz stanowią „pułapkę” dla składników pokarmowych migrujących z agroekosystemów. Zmniejszenie różnorodności krajobrazu może stać się powodem zaniku części siedlisk, co będzie skutkowało zmianami w składzie gatunkowym — wycofywanie się gatunków endemicznych i stenotypowych oraz coraz szersze wchodzenie gatunków obcych, zastępujących rodzime. Podobne zmiany powoduje również odizolowanie przestrzenne obszarów cennych przyrodniczo i fragmentaryzacja korytarzy ekologicznych, umożliwiających swobodny przepływ gatunków pomiędzy węzłami ekologicznymi.

Istotną funkcję, w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu, bez wątpienia, pełnią także lasy. Lasy uznane zostały w *Programie* za istotny element bezpieczeństwa ekologicznego gminy. Brak realizacji ustaleń tego dokumentu może spowodować, m.in.:

- ✓ zahamowanie wzrostu ilościowego i jakościowego zasobów leśnych, a nawet ich zmniejszenie (np. na skutek pożarów);
- ✓ ograniczenie korzystnych dla środowiska funkcji ochronnych lasów, zwłaszcza w zakresie: ochrony gleb i wód, naturalnych fragmentów rodzimej przyrody oraz ich roli krajobrazowej;
- ✓ zmniejszenia funkcji społecznych i gospodarczych jak: produkcji drewna i innych surowców, zagospodarowania turystycznego oraz wypoczynku w środowisku leśnym;
- ✓ zalesienie gruntów, które nie powinny być zalesione ze względów przyrodniczych i gospodarczych.

2) ochrona wód, kopalin, gleb i powierzchni ziemi

W przypadku braku realizacji ustaleń *Programu*, w zakresie ochrony wód, kopalin, gleb i powierzchni ziemi, mogą wystąpić następujące niekorzystne zmiany: pogorszenie się jakości wód, zahamowanie wzrostu retencji zbiornikowej oraz dalsza postępująca zabudowa obszarów zalewowych. Wśród głównych ustaleń *Programu* figuruje eliminacja czynników zagrożenia dla jakości wód podziemnych oraz optymalizacja poboru wody na potrzeby mieszkańców. Powyższe cele mają zostać osiągnięte m.in. poprzez modernizację oczyszczalni ścieków, czy też rekultywację zdegradowanych systemów wodnych. Brak wyposażenia w sprawny system oczyszczania ścieków, zarówno sanitarnych, jak i deszczowych, oprócz negatywnych skutków w odniesieniu do środowiska, może również oddziaływać zniechęcająco na potencjalnych inwestorów i w efekcie zahamować aktywizację obszarów. Niekorzystny wpływ w ujęciu środowiskowym sprowadza się przede wszystkim do pogorszenia się czystości wód powierzchniowych i wód wglębnych. Zaniechanie działań związanych z unowocześnianiem oczyszczalni ścieków może stać się przyczyną wystąpienia awarii, które mogłyby zagrozić zarówno wodom powierzchniowym jak i podziemnym.

Gospodarka wodna, w myśl ustanowionych w *Programie* priorytetów, powinna być prowadzona zlewniowo, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Działania przypadkowe i fragmentaryczne, tylko wybiórczo rozwiążą problem kanalizacji gminy. Nie będą miały natomiast istotnego znaczenia dla poprawy jakości wody w zlewni, a co za tym idzie w powiecie. Konsekwencją pogorszenia się jakości wód byłaby degradacja obszarów cennych przyrodniczo i utrata szansy aktywizacji turystycznej. Odbudowa wizerunku „gminy ekologicznej i przyjaznej turystom” byłaby w tym przypadku praktycznie niemożliwa. Kierowanie wszystkich środków na realizację systemu oczyszczania ścieków (bez równoległego rozwiązywania problemu spływu zanieczyszczeń powierzchniowych, zarówno z terenów rolniczych, jak i miasta), spowoduje tylko niewielką poprawę jakości wód powierzchniowych (niewspółmiernie niską do poniesionych nakładów).

W ramach ochrony zasobów wód, kopalin, gleb i powierzchni ziemi, konieczne jest również podjęcie działań zmierzających w kierunku racjonalnego wykorzystywania zasobów. Ponadto, w kwestii ochrony wód i powierzchni ziemi istotna jest także budowa świadomości ekologicznej społeczeństwa. Odstąpienie od realizacji tego priorytetu mogłoby stać się przyczyną nieoszczędnego gospodarowania zasobami, a w konsekwencji ich deficyt.

Pośredni wpływ na środowisko miałyby również zaniechanie realizacji działań z zakresu gospodarki odpadami. Nielegalne oraz nie spełniające wymogów składowiska odpadów mogłyby stać się przyczyną zanieczyszczenia wód, gleb i powierzchni ziemi poprzez odcieki oraz spływy powierzchniowe zanieczyszczeń.

3) ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu akustycznego

Gmina Gródek charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Jednak nie zwalnia to z konieczności poprawy stanu środowiska w tym zakresie. W przypadku braku realizacji celów zmierzających do ograniczenia emisji pyłów i spalin do atmosfery, m.in. poprzez modernizację kotłowni, czy też rozwój infrastruktury drogowej (skrócenie czasu emisji – usprawnienie warunków ruchu drogowego), może dojść do stopniowego pogorszenia czystości powietrza atmosferycznego. Utrzymanie przestarzałych technologii niewątpliwie spowoduje wzrost energochłonności oraz wzmożoną emisję zanieczyszczeń. Wykorzystywanie węgla niskiej jakości jako głównego źródła energii, brak inwestycji proekologicznych w dziedzinie ciepłownictwa oraz stosowanie alternatywnych źródeł energii na małą skalę, może również przyczynić się do tego, że Gmina Gródek utraci swoją korzystną pozycję i znajdzie się w grupie obszarów o podwyższonej emisji zanieczyszczeń. Pozostawienie infrastruktury drogowej w obecnym stanie także wpłynie na pogorszenie czystości powietrza. Emisja transportowa zwiększy się w wyniku wzrostu liczby pojazdów samochodowych, przy jednoczesnym złym stanie technicznym dróg.

Przyjęte w *Programie* działania związane są przede wszystkim z obniżeniem poziomu hałasu, na którego oddziaływanie narażeni są ludzie. Ustalenia dotyczą m.in. zmniejszenia natężenia hałasu w zakładach usługowych i produkcyjnych oraz miejscach zamieszkania. W związku z tym brak realizacji zadań z tej dziedziny wpłynąłby przede wszystkim na zdrowie ludzi. Zaniechanie realizacji pozostałych ustaleń z zakresu ochrony przed hałasem miałooby niekorzystne oddziaływanie na inne elementy środowiska, a w tym na faunę. Dotyczy to głównie zadań mających na celu budowę ekranów akustycznych oraz tworzenie pasów zieleni izolacyjnej wzdłuż dróg o znacznym natężeniu ruchu, co oprócz skutecznej ochrony przed hałasem jest także barierą dla zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego.

4) ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii

Poważne awarie mogą wystąpić w zakładach, gdzie są produkowane, stosowane lub magazynowane materiały niebezpieczne oraz podczas transportu takich substancji. Brak ewidencji tego rodzaju zakładów oraz niewypełnienie przez nie obowiązków będzie w sposób bezpośredni rzutować na szybkość i skuteczność ewentualnej akcji ratowniczej. Problem ten obejmuje również odpowiednie wyznaczenie i oznakowanie tras służących do przewozu materiałów niebezpiecznych.

5) edukacja ekologiczna

Analiza wdrażania edukacji ekologicznej w mieście pozwala na stwierdzenie, iż wskutek systematycznego stosowania i urozmaicania form edukacji, skierowanych do różnych grup społeczeństwa rośnie zainteresowanie ochroną środowiska, a tym samym wzrasta świadomość

ekologiczna. Istnieje jednak potrzeba ciągłego poszerzania i dostosowywania form edukacji do bieżących potrzeb. W przypadku nie podjęcia działań edukacyjnych, można spodziewać się kontynuacji konsumpcyjnego modelu życia, polegającego na stałym dążeniu do podnoszenia efektywności procesów gospodarczych bez uwzględniania skutków społecznych i przyrodniczych. Takiemu „rozwojowi” towarzyszyć będzie postępująca degradacja środowiska przyrodniczego, prowadząca do trwałych i (w wielu przypadkach) nieodwracalnych zmian. Nasilona konsumpcja, która wiąże się ze zwiększonym zapotrzebowaniem na surowce i energię oraz nadmierną produkcję odpadów przyczyni się do marnotrawstwa zasobów przyrody, ludzkiej pracy i wzrostu kosztów produkcji. Będzie też następować stały wzrost zanieczyszczenia środowiska, co z kolei wpłynie na pogorszenie się warunków zdrowotnych społeczeństwa. Jeżeli proces ten byłby kontynuowany, może dojść do zagrożenia katastrofą ekologiczną. Zachodzi więc pilna konieczność inwestowania w świadomość społeczną, zwłaszcza młodego pokolenia. Niezbędne jest ukształtowanie ekologicznej wrażliwości, kreującej nowe wzorce zachowań społecznych, nowe hierarchie i pragnienia, zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Brak realizacji ustaleń *Programu* może doprowadzić do sukcesywnej degradacji środowiska we wszystkich jego elementach.

VIII. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBŁU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Do ustalenia celów *Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014*, oprócz zdefiniowanych w jego części diagnostycznej problemów środowiskowych i priorytetów ekologicznych, posłużyły wymienione już uprzednio główne i uzupełniające się nawzajem dokumenty polityki międzynarodowej, wspólnotowej i krajowej.

Program jako główny cel wyznacza działanie zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska i poprawie warunków życia mieszkańców. Jako wiążące przyjmuje także cele *Polityki Ekologicznej Państwa* (w zakresie odnoszącym się do regionu) na wszystkich szczeblach zarządzania. Uwzględnia również, fakt, że powołane powyżej dokumenty krajowe w dużej mierze adoptowały już cele i założenia europejskiej i światowej polityki ekologicznej, można z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że cele ochrony środowiska w Gminie Gródek oraz zasady realizacji tych celów są w najwyższym stopniu zbieżne z odpowiadającymi im celami oraz zasadami polityki ekologicznej ustanowionymi na poziomie międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym.

Poza nadrzędnymi kryteriami polityki ekologicznej w *Programie* określono również cele i priorytety ekologiczne, odnoszące się do zagadnień ochrony środowiska, posiadających kluczowe znaczenie dla obszaru gminy. Poniżej zestawiono priorytety ekologiczne w aspekcie zgodności z odpowiadającymi im priorytetami regionalnymi, krajowymi i międzynarodowymi.

Ocena stanu i tendencja zmian w zakresie poszczególnych komponentów środowiska i uciążliwości oraz analiza zagrożeń w świetle przyszłego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, przy równoczesnym uwzględnieniu wymagań w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych, były podstawą do sformułowania priorytetów ekologicznych.

Wśród najważniejszych kryteriów, branych pod uwagę przy formułowaniu priorytetów w skali gminy, należy wymienić:

1. Wymogi wynikające z prawa polskiego oraz prawa unijnego,
2. Zgodność z celami zawartymi w *Polityce Ekologicznej Państwa*,
3. Zgodność z priorytetami ujętymi w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010* oraz w *Powiatowym Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Białostockiego*,
5. Skala dysproporcji pomiędzy aktualnym stanem środowiska a wymaganym przez prawo.

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria sformułowano następujące priorytety ekologiczne wraz z listą działań priorytetowych:

1) Rozwój infrastruktury ochrony środowiska

- Ochrona zasobów i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych:
 - ✓ modernizacja oczyszczalni ścieków,
 - ✓ rozbudowa sieci kanalizacyjnej (w tym kanalizacji deszczowej) na terenie gminy,
 - ✓ propagowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków gdzie jest to ekonomicznie lub technicznie uzasadnione,
 - ✓ kontrola przestrzegania wymogów stref ochrony wód podziemnych,
 - ✓ poprawa gospodarki wodno – ściekowej gminy,
 - ✓ ochrona ekosystemów wodnych.
- Poprawa jakości powietrza atmosferycznego poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń:
 - ✓ modernizacja lokalnych kotłowni w kierunku eliminacji węgla jako paliwa (biomasa),
 - ✓ działania zmierzające do wykorzystania technologii przyjaznych środowisku (odnawialnych źródeł energii),
 - ✓ termomodernizacja budynków,

- ✓ ograniczenie zanieczyszczeń pochodzących z komunikacji.
- Zapobieganie uciążliwościom związanym z hałasem i wibracjami oraz promieniowaniem elektromagnetycznym:
 - ✓ budowa ekranów akustycznych oraz tworzenie pasów zwartej zieleni izolacyjnej wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu,
 - ✓ stymulowanie zakładów przemysłowych do ograniczenia ich uciążliwości hałasowej,
 - ✓ lokalizacja zakładów uciążliwych ze względu na poziom hałasu poza terenami zabudowanymi i przyrodniczo cennymi,
 - ✓ zapewnienie właściwego poziomu ochrony ludności i środowiska przed ujemnymi skutkami promieniowania elektromagnetycznego.
- Ochrona powierzchni ziemi:
 - ✓ właściwe użytkowanie rolnicze gleb (w tym odpowiednie nawożenie),
 - ✓ rekultywacja gruntów zdegradowanych,
 - ✓ ochrona gleb przed degradacją,
 - ✓ ograniczenie przeznaczania gleb o wysokiej klasie bonitacyjnej na cele nierolne i nieleśne.

Cele Programu w dziedzinie poprawy jakości środowiska są zbieżne z priorytetami *Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016*, które dotyczą uporządkowania gospodarki ściekowej, czy też efektywnej ochrony przed powodzią i skutkami suszy. Modernizacja obiektów należących do infrastruktury ochrony środowiska ma, bez wątpienia, wpływ na jakość wód i gleb. Poprawa stanu czystości wód powierzchniowych i skuteczna ochrona zbiorników wód podziemnych, to cele zawarte w *Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych*. Racjonalne gospodarowanie zasobami, ujęte w Programie, jest zbieżne z założeniami *Polityki Wodnej Państwa do 2030 r.(projekt)*.

Wśród dokumentów, w zakresie ochrony wód, kopalin, gleb i powierzchni ziemi, ustanowionych na szczeblu międzynarodowym i wspólnotowym, istotnych z punktu widzenia Programu, wymienić należy przede wszystkim: *Ramową Dyrektywę Wodną 2000/60/WE*. Cele wspomnianej dyrektywy uwzględniono szczególnie przy ustalaniu kierunku działań w zakresie zapewnienia ludności wody w odpowiedniej ilości i jakości, a także w zakresie odprowadzania ścieków.

Kwestie związane z ochroną powietrza, wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, czy też ograniczeniem emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych znajdują się m.in. w *Polityce Ekologicznej Państwa*. Zmniejszenie uciążliwości transportu dla mieszkańców i środowiska stało się jednym

z celów Programu rozwoju sieci transportu drogowego, kolejowego i lotniczego oraz sieci zasilania energetycznego. Wśród dokumentów ustanowionych na szczeblu międzynarodowym i wspólnotowym, których założenia uwzględniono podczas sporządzania Programu, wymienić należy przede wszystkim Ramową dyrektywę dotyczącą jakości powietrza 96/62/WE.

Zmniejszenie zagrożenia hałasem jest zagadnieniem mniej powszechnym, w porównaniu do wyżej wymienionych. Jednak cel ten został uznany za priorytetowy nie tylko w Programie, ale także w Polityce Ekologicznej Państwa, czy też w dyrektywach unijnych dotyczących emisji hałasu m.in. pojazdów silnikowych, maszyn budowlanych i urządzeń.

2) Ochrona ekologiczna terenu gminy

- Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych:
 - ✓ racjonalne zużycie wód, materiałów i energii,
 - ✓ ograniczenie zużycia wody w przemyśle,
 - ✓ popieranie stosowania instalacji wysokosprawnych,
 - ✓ wspieranie zastosowania zamkniętych obiegów wody (szczególnie w przemyśle).
- Zapobieganie poważnym awariom i zagrożeniom naturalnym oraz eliminacja i minimalizacja ewentualnych skutków w razie ich wystąpienia:
 - ✓ spełnienie wymogów regionalnego systemu wczesnego ostrzegania i wspieranie służb ratownictwa,
 - ✓ eliminowanie źródeł i ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii,
 - ✓ sprawne usuwanie skutków zaistniałych awarii.
- Ochrona dziedzictwa przyrodniczego:
 - ✓ dążenie do harmonii zabudowy z krajobrazem,
 - ✓ niedopuszczanie do trwałych zmian rzeźby terenu na dużych powierzchniach,
 - ✓ zapobieganie tworzeniu się barier ekologicznych oraz likwidacji już istniejących,
 - ✓ stosowanie instrumentów prawno – ekonomicznych w zasięgu samorządu gminy (kar, kontroli) oraz ich egzekwowanie,
 - ✓ zagospodarowanie przestrzenne z uwzględnieniem przede wszystkim wymogów ochrony środowiska,
 - ✓ systematyczna aktualizacja strategicznych dla gminy dokumentów pod kątem wymogów ochrony środowiska, przyrody oraz ochrony krajobrazu.
- Rozwój form turystyki i rolnictwa zgodnych z walorami środowiska:

- ✓ wspieranie rolnictwa integrowanego i ekologicznego,
- ✓ wspieranie turystyki przyrodniczej, eko- turystyki i agroturystyki,
- ✓ dostosowanie presji turystycznej do odporności turystycznej terenu,
- ✓ na obszarach cennych przyrodniczo dopuszczenie ruchu turystycznego tylko po wyznaczonych szlakach i w obecności przewodnika,
- ✓ odpowiednie oznakowanie szlaków turystycznych, wraz z informacją o regulaminie i obowiązujących przepisach oraz kar za ich złamanie,
- ✓ odpowiedzialność organizatorów imprez masowych prowadzonych na wolnym powietrzu.

Cele *Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014*, związane z ochroną i racjonalnym użytkowaniem zasobów przyrodniczych znajdują swoje odpowiedniki w dokumentach takich jak: *Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016 (także we wcześniejszej jej wersji)*, *Program Ochrony Środowiska Podlaskiego na lata 2007-2010* oraz *Powiatowy Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Białostockiego*. Poza zagadnieniami związanymi z ochroną przyrody *sensu stricto*, istnieją także dokumenty pośrednio wpływające na stan przyrody.

Ustalenia *Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014* w zakresie poważnych awarii są zgodne z założeniami *Polityki Ekologicznej Państwa*, czy też unijnych dyrektyw dotyczących bezpieczeństwa nuklearnego, ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym, a także w sprawie chemikaliów i organizmów modyfikowanych genetycznie.

Kierunki działania dotyczące ochrony bioróżnorodności na terenie gminy wynikają, podobnie jak wyżej wymienione, z założeń *Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016 (jak i wcześniejszej jej wersji)*, a także z *Polityki Leśnej Państwa*.

3) Racjonalna gospodarka odpadami przyjazna środowisku

➤ Uregulowanie działań w zakresie gospodarki odpadami:

- ✓ kompleksowa gospodarka odpadami,
- ✓ rozszerzenie systemu segregacji odpadów,
- ✓ likwidacja dzikich wysypisk,
- ✓ edukacja ekologiczna z zakresu gospodarki odpadami,
- ✓ ograniczenie powstawania odpadów we wszystkich dziedzinach gospodarczych.

Kompleksowy system gospodarki odpadami jest jednym z priorytetów zawartych niemal we wszystkich dokumentach strategicznych, zarówno na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym (*Ramowa dyrektywa w sprawie odpadów 75/442/EWG*), krajowym, jak i regionalnym, czy lokalnym. Problem odpadów analizowany jest również w wojewódzkich, powiatowych i gminnych programach

gospodarki odpadami. Poza tym istnieją również dokumenty, takie jak np. *Program usprawnienia gospodarki odpadami*, który za cel stawia likwidację źródeł zagrożeń zdrowia i środowiska, upowszechnienie zorganizowanego usuwania odpadów oraz zabezpieczenie przed zaśmiecaniem.

4) Budowa świadomości ekologicznej mieszkańców

- Podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa, kształtowanie postaw proekologicznych mieszkańców oraz poczucia odpowiedzialności za stan środowiska:
 - ✓ zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy,
 - ✓ propagowanie ekologicznego stylu produkcji i konsumpcji,
 - ✓ mobilizowanie lokalnej społeczności do podejmowania działań proekologicznych,
 - ✓ zapewnienie dostępu do informacji o stanie środowiska naturalnego.

Ustalenia *Programu* w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej społeczeństwa w pełni odzwierciedlają tendencje europejskiej polityki ekologicznej oraz założenia *Polityki Ekologicznej Państwa*. Polityki te jako jeden z głównych priorytetów zakładają kształtowanie proekologicznych wzorców konsumpcji i zachowań.

Analizowany projekt *Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014* uwzględnia cele ochrony środowiska ustanowione na poziomie międzynarodowym, krajowym i regionalnym. Świadczą o tym ustalenia *Programu* w zakresie priorytetów, których realizacja ma doprowadzić do poprawy stanu przyrody, efektywniejszego wykorzystania zasobów i walorów środowiska w rozwoju społeczno-gospodarczym. Dążenia te mają jednocześnie służyć zachowaniu dóbr przyrody przyszłym pokoleniom, a także sprzyjać rozwojowi gospodarczemu i poprawie atrakcyjności regionu. Realizacja celów z zakresu rozbudowy infrastruktury ochrony środowiska powinna umożliwić osiągnięcie standardów określonych dyrektywami Unii Europejskiej.

IX. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE ORAZ ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE I KOMPENSUJĄCE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIE

W przypadku ustaleń *Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014* nie uzasadnione byłoby zalecenie odstąpienia od realizacji zawartych w dokumencie rozwiązań. Rezygnacja z wdrażania *Programu*, jako kompleksu celów i zadań, byłaby dla jakości środowiska przyrodniczego i życia mieszkańców rozwiązaniem mniej korzystnym niż potencjalne znaczące oddziaływania.

W wyniku analizy celów i zadań ujętych w *Programie*, nie zidentyfikowano działań mogących znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko. Wszystkie przedsięwzięcia charakteryzują się ograniczonym terytorialnie oddziaływaniem na środowisko, głównie lokalnym. Ich oddziaływanie będzie skutkowało poprawą stanu środowiska na danym terenie.

Podstawowym celem sporządzenia niniejszej prognozy jest wskazanie potencjalnych skutków realizacji ustaleń *Programu* na środowisko i mieszkańców. Ze względu na znaczny stopień ogólności sformułowań w zakresie priorytetów zawartych w dokumencie, możliwe jest dokonanie jedynie ogólnej ich oceny.

Dla wszystkich przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko* nakłada obowiązek sporządzenia takiego dokumentu. W związku z tym szczegółowa analiza wpływu poszczególnych inwestycji zostanie przeprowadzona w ramach procedury oceny oddziaływania na środowisko. W ramach procedury ooś przeanalizowane zostaną rozwiązania alternatywne dla poszczególnych inwestycji, a także ewentualne działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko.

Oceny oddziaływania ustaleń *Programu* dokonano za pomocą matrycy. Pod uwagę wzięto wpływ celów i zadań zawartych w opracowaniu na poszczególne komponenty środowiska, zgodnie z art. 2 *Ustawy z dn. 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 199, poz. 1227), a w tym:

✓ obszary chronione,	✓ powierzchnię ziemi,
✓ różnorodność biologiczną,	✓ krajobraz,
✓ ludzi,	✓ klimat,
✓ zwierzęta,	✓ zasoby naturalne,
✓ rośliny,	✓ zabytki,
✓ wodę,	✓ dobra materialne.
✓ powietrze,	

Za pomocą matrycy przeanalizowano oddziaływania: pozytywne, negatywne, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, bezpośrednie, pośrednie, wtórne i skumulowane.

Poniższa tabela określa skalę przewidywanych oddziaływań.

Tabela 2. Rodzaje oddziaływań na środowisko

Wielkość oddziaływania	Czas trwania oddziaływania	Rodzaj oddziaływania
Pozytywne	Długoterminowe	Bezpośrednie
Neutralne	Stałe	Pośrednie
		Skumulowane

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3. Matryca wpływów ustaleń Programu na poszczególne elementy ochrony środowiska

Priorytet	Cele krótkoterminowe	Komponenty środowiska przyrodniczego														
		Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna		Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Rozwój infrastruktury ochrony środowiska	1. Ochrona zasobów i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych															
	2. Poprawa jakości powietrza atmosferycznego o poprzez ograniczenie zanieczyszczeń															
	3. Zapobieganie uciążliwościom związanym z hałasem i wibracjami oraz promieniowaniem elektromagnetycznym															
	4. Ochrona powierzchni ziemi															

Prognoza oddziaływania na środowisko
Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014

Priorytet	Cele krótkoterminowe	Komponenty środowiska przyrodniczego													
		Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Ochrona ekologiczna regionu gminy	5. Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych														
	6. Zapobieganie poważnym awariom i zagrożeniom naturalnym oraz eliminowanie i minimalizacja skutków w razie ich wystąpienia														
	7. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego														
	8. Rozwój form turystyki i rolnictwa zgodnych z walorami środowiska														
Racjonalna gospodarka odpadami przyjazna środowisku	9. uregulowanie działań w zakresie gospodarki odpadami														
Budowa	10. Podniesienie														

Priorytet	Cele krótkoterminowe	Komponenty środowiska przyrodniczego													
		Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
	świadomości ekologicznej społeczeństwa, kształcenie postaw proekologicznych miesz. oraz poczucia odpowiedzialności za stan środ.														

Źródło: Opracowanie własne

Wyniki analizy wykazały, że ustalenia *Programu* mają jedynie pozytywne, długoterminowe oddziaływanie na środowisko, a przewidziane w okresie programowania zadania będą miały stałe efekty. Brak znaczących negatywnych oddziaływań ustaleń *Programu* na środowisko, należy uznać za oczywisty w świetle specyfiki ocenianego dokumentu.

Na terenie objętym opracowaniem zlokalizowano obszar należących do Europejskiej sieci Ekologicznej Natura 2000. W związku z tym analiza oddziaływania celów ujętych w *Programie* odnosi się również do niego. W odniesieniu do celów przedmiotu ochrony obszarów chronionych oraz integralności tych obszarów, analiza oddziaływania wykazała, że bezpośredni pozytywny wpływ będzie miała realizacja zadań z zakresu skutecznej ochrony środowiska naturalnego oraz zachowania istniejącego świata roślin i zwierząt. Szczególnego znaczenia należy się dopatrywać przede wszystkim ze strony działań polegających na zapobieganiu tworzeniu się barier ekologicznych. Przytoczone cele bezpośrednio wpłyną także na bioróżnorodność biologiczną obszaru gminy. Podobnie jak działania dotyczące ochrony bioróżnorodności. Pośredni, pozytywny wpływ będzie miał miejsce w przypadku działań zmierzających do zachowania walorów krajobrazowych oraz działań zapobiegających poważnym awariom i zagrożeniom wynikającym ze stosowania substancji i preparatów niebezpiecznych.

Wśród bezpośrednich oddziaływań na zdrowie i życie ludzi, należy wymienić przede wszystkim ogół zadań z zakresu ochrony środowiska naturalnego. Pośrednie oddziaływanie na zdrowie i życie ludzi będzie miało miejsce także w przypadku realizacji celów dotyczących ochrony wód, powietrza atmosferycznego, czy też redukcji hałasu.

Zdecydowanie pozytywny wydzźwięk, bezpośrednio nakierowany na wody powierzchniowe i podziemne, zidentyfikowano w przypadku celów dotyczących: racjonalnego korzystania z zasobów naturalnych. Realizacja części ustaleń *Programu* wywierać będzie pozytywny wpływ także na jakość powietrza atmosferycznego. Wśród nich znajdują się cele związane z ograniczeniem emisji „u źródła”, ograniczeniem zanieczyszczeń komunikacyjnych oraz eliminacją źródeł emisji czynników szkodliwych.

Większość celów ujętych w opracowaniu wywiera pozytywne pośrednie oddziaływanie na poszczególne komponenty środowiska. Ma to związek z występowaniem ścisłych zależności między elementami środowiska i ich wzajemnym oddziaływaniem.

Najkorzystniejsze skutki dla środowiska, dotyczące najszerszej grupy komponentów, może generować realizacja celów w zakresie:

- ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz sprawne usuwanie ich skutków,
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego,
- racjonalne gospodarowanie zasobami, głównie wodnymi.

Realizacja pozostałych ustaleń także spowoduje znacząco pozytywne skutki dla środowiska, ale dla nieco mniejszej liczby typów ekosystemów i komponentów. Wśród nich należy zwrócić uwagę na cele, o nieco odmiennym charakterze, ze strony których należy spodziewać się pozytywnych skutków w szerokim i długofalowym zakresie. Wspomniane cele należą do trzeciego priorytetu ujętego w *Programie* – Edukacja ekologiczna.

W *Programie* istnieją także zapisy dotyczące zamierzeń, których realizacja może oddziaływać na środowisko zarówno pozytywnie jak i negatywnie. Należą do nich działania w zakresie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii. Realizacja inwestycji polegających na wykorzystaniu drewna jako źródła energii, może się wiązać z nadmierną eksploatacją zasobów leśnych, jako surowca budowlanego i energetycznego, co może wpłynąć na zmniejszenie powierzchni szczególnie lasów prywatnych. Uprawy na cele energetyczne, np. rzepaku na biopaliwa, wierzby wiciowej, malwy pensylwańskiej itp., wprowadzane masowo na tereny rolnicze, mogą stać się przyczyną wzmoczonej monokulturyzacji terenów rolniczych. Negatywne skutki tych zmian mogą się następnie ujawniać w obniżeniu jakości gleb oraz zmianach reżimu hydrologicznego oraz obniżeniu jakości wód powierzchniowych i podziemnych, szczególnie tam, gdzie uprawom roślin energetycznych towarzyszy chemizacja.

W ramach podsumowania należy zaznaczyć, że wpływ realizacji celów *Programu*, poprzez konkretne zadania, przybiera wydźwięk pozytywny. Poszczególne ustalenia mogą w różnym stopniu oddziaływać na środowisko, jednak pomijając siłę tych wpływów prognozuje się poprawę jakości środowiska i jego funkcjonowania.

X. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO

Prawidłowy przebieg realizacji ustaleń *Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014* nie stwarza zagrożenia wystąpienia transgranicznego oddziaływania na środowisko.

XI. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu *Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014*, została opracowana zgodnie z *Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 199, poz. 1227) i stanowi element strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Prognoza dotyczy następujących zagadnień, będących treścią analizowanego *Programu*: analizy i oceny celów i priorytetów zawartych w projekcie dokumentu, analizy i oceny środowiska przyrodniczego oraz problemów jego ochrony, identyfikacji i charakterystyki przewidywanych znaczących oddziaływań i ustaleń zawartych w *Programie*.

Prognoza, jako punkt wyjścia dla dalszych analiz, charakteryzuje istniejący stan środowiska oraz problemy z jego ochroną. Do cech charakterystycznych środowiska w Gminie Gródek zalicza się dość dobry stan wód podziemnych, gleb, powietrza i krajobrazu.

Kolejny etap prognozy oddziaływania na środowisko poświęcono analizie, mającej na celu sprawdzenie stopnia uwzględniania, w tym projekcie celów ochrony środowiska i priorytetów ekologicznych ustanowionych na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym i regionalnym. Porównanie zapisów analizowanych dokumentów i ustaleń *Programu Ochrony Środowiska Gminy Gródek na lata 2011-2014* wykazuje na występowanie dużej zgodności głównych celów i priorytetów ekologicznych. Nie stwierdzono też, celów sprzecznych i wykluczających się. Pod względem jakościowym, cele określone w projekcie *Programu* są zgodne ze zbiorem celów częściowych polityki międzynarodowej i krajowej, chociaż część z nich nie jest wyrażona ilościowo jako np. wskaźniki progowe, które winny być osiągnięte w określonym horyzoncie czasu.

Kolejne zagadnienie poddane ocenie w ramach prognozy dotyczy identyfikacji przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko, a w tym zdrowie i życie ludzi na terenie

gminy. W wyniku analizy otrzymano odpowiedź, że wśród zadań ujętych w *Programie* nie ma inwestycji mogących powodować zagrożenie dla środowiska, gdyż suma korzyści z ich realizacji przekracza jednak zdecydowanie potencjalne zagrożenie, np. związane z realizacją poszczególnych przedsięwzięć.

Reasumując przedstawioną powyżej ocenę wpływu ustaleń *Programu* na środowisko i żyjących w nim ludzi, można stwierdzić, że realizacja proponowanych celów i zadań będzie wykazywać dodatni wpływ na środowisko i ludzi. Powinny one przyczynić się do zwiększenia tempa aktywności w zakresie ochrony środowiska, chociaż zakres i skala proponowanych działań nie wskazują, by w nadchodzących kilku latach nastąpił w omawianej dziedzinie przełom ilościowy i jakościowy w stosunku do obecnego stanu. Szczególnie niepewna jest skala pozytywnych oddziaływań instrumentów o charakterze systemowym, których wdrażanie tylko w części zależy od aktywności na poziomie gminy, a często decydujące są ustalenia podejmowane centralnie dla całego państwa.

Całościowa analiza materiału zawartego w *Programie* pozwoliła stwierdzić, że dokument ten nie ma istotnych braków informacyjnych i analitycznych, które ograniczałyby możliwości dokonania niniejszej prognozy.